

SÍKBAN ÉS TÉRBEN

Oroján István kiállítása

FOR EVEN AND SUBJECT
The Exhibition of István Oroján

GYULAI
KATALÓGUSOK

5.

*„De szép is lenne a világ
ha hagynánk, hogy szép legyen.”*
(Simonyi Imre: Sóhaj)

Sorozatszerkesztő:
Havassy Péter

A kiállítás megrendezését és a katalógus kiadását támogatták:

*Gyula Város Önkormányzata,
a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány,
a Magyarországi Románok Kulturális Szövetsége,
a Bereznai és Társa Nyomdaipari Kft.,
Magyarországi Román Kutatók és Alkotók Közössége,
a Békés Megyei Múzeumok Igazgatósága
és az Erkel Ferenc Múzeum Barátainak Egyesülete*

Első borító: Álom (Kat. 69.)
Hátsó borító: Idol (Kat. 86.)

GYULAI KATALÓGUSOK 5.

Síkban és térben

OROJÁN ISTVÁN KIÁLLÍTÁSA

For even and subject

THE EXHIBITION OF ISTVÁN OROJÁN

GYULA

Erkel Ferenc Múzeum

Dürer Terem

1997. december 5. – 1998. március 29.

GYULA, 1998.

A katalógus és a kiállítás anyagának összeállításában közreműködtek:
*Boldog Sándorné, Csabay Lajosné, Gortka István, Kiss Anikó, Kocsis Attila,
Kruzslitz Ilona, Németh Csaba, Nyisztor János, Südy István*

Fotók: *Dömötör Mihály, Váradi Zoltán és Florin Hornoiu*

A kötetet tervezte: *Bereznai Miklós – Bereznai Péter*

A kötet technikai munkatársa és borítóterv: *Kovács Sándor*

A kiállítást kivitelezte a *Békés Megyei Múzeumok Igazgatósága*
Kiállításrendező Csoportja és az Erkel Ferenc Múzeum munkatársai

A kiállítást rendezte és a katalógust szerkesztette:
Havassy Péter

HU-ISSN 1219-3763
HU-ISBN 963 04 9799 9

Kiadja: az Erkel Ferenc Múzeum
Felelős kiadó: Havassy Péter múzeumigazgató
Készült Bereznai és Társa Nyomdaipari Kft. gondozásában

TARTALOMJEGYZÉK

Önéletrajz	6
IBOS ÉVA: Oroján	7
Orojan (Fordította: Pató Attila)	11
HORIA MEDELEANU: A geometria líraisága	15
The lyricism of geometry (Fordította: Vizi Endre)	18
GULYÁS GYULA: Elöljáró-beszély Oroján István kiállításához	19
Inaugural address of István Oroján's exhibition in Arad (Fordította: Vizi Endre)	24
SARUSI MIHÁLY: Oroján kedves elvonásai	27
TANDI LAJOS: A háromszög szellemi illata (<i>Kovács Lajos és Oroján István képei előtt</i>)	31
CS. TÓTH JÁNOS: Logikai gesztusok	35
MARTINOVICS JÁNOS: Oroján István gyulai kiállítása elé	39
EMBER MÁRIA: Egy magányos modern	45
HAVASSY PÉTER–OROJÁN ISTVÁN: Katalógus	49

ÖNÉLETRAJZ

1947. február 19-én születtem Battonyán, vegyes román–szerb család harmadik gyermekeként. Apám könyvforgató, gondolkodó, praktikus parasztember volt. Anyám mint háztartásbeli jelentette a hűséget, a szeretetet és az otthon mindenkori melegét. 1952-ben hét hetet töltöttem Gyulán, nem éppen a legideálisabb körülmények között (kórházban) egy csúnya kartörés folytán, majd 1967-ben középiskolás lettem, anyám és testvéreim segítségével. (Apám ugyanis bognár inasnak adott, meg is kezdtem a tanonc időt, szerettem a műhelyt, annak illatát, a fa formálhatóságát, mégis valahogy tanulni vágytam középiskolában.) Végül is apám hozott Gyulára, a román gimnáziumba, ahol néhány remek tanárral találkoztam, köztük *Király Sándorral*, aki fiatal tanárként tele volt tettvágygal, sokat kaptam tőle tudásból, emberségből.

Majd 1965-ben Szegedre kerültem a Tanárképző Főiskolára, ahol az első nehézkes év után *Vinkler László* tanítványa lettem. Ez lényegében meghatározó volt életemben, harmad. évenként kulcsot kaptam a főiskola műterméhez, ahol gazdag könyvtár volt, és szabadon dolgozhattam. Tanulmányi munkám eredményeként az akkori legmagasabb ösztöndíjat kaptam (később kezdő tanárként sem kaptam annyi fizetést). 1969 első tavaszi napján házasságot kötöttem Budai Máriaival, diákkori szerelmemmel. Ma is együtt élünk, felneveltük két gyermekünket Krisztinát és Istvánt.

Gyulán visszavonultan éltem, az alkotás és a család segítettek át minden nehézségemen.

Lakást, műtermet építettünk, ahová nem engedtem fel az uralkodó eszméket. Hogy családomat eltartsam, naponta dolgoznom kellett. Hála Istennek megtaláltam azokat a fontos pontokat, amelyek frissességet hoztak a porral lepett vidékre. Találkoztam *Fajó Jánossal*, aki második mesteremnek mondható, mindig nagyvonalú volt, de ezt mondhatom el *Nádlér Istvánról* és *Bak Imréről*, *Hencze Tamásról*, *Csiky Tiborról*, *Lóránt Jánosról* és *Lantos Ferencről* vagy az író *Fábián Lászlóról* is. Sikerült emberközelbe kerülnöm *Bálint Endrével*, *Barcsay Jenővel* és *Ovidiu Maitec* világhírű szobrászművésszel.

A mindig előre és jól megtervezett hátizsákos tanulmányútjaim is lökést adtak ahhoz, hogy műterembe vonulhassak.

Meglepett, amikor két évvel ezelőtt az Alföldi tárlaton díjat kaptam. Ötvenedik évemet betöltve próbálom ízlelgetni, keresni a kisváros még megmaradt szépségeit, és ha energiám engedi kinyújtom csápjaim a világ metropoliszai felé, mert ha a világ nem vesz tudomást rólam, nekem tudnom kell róla.

Ibos Éva
OROJÁN

Az ötvenedik születésnap nem erény, csupán tény. Mégis, valamiféleképpen a számok bűvöletében élünk, s a kerek számok olykor visszatekintésre vagy még inkább számvetésre ösztökélnek. Fokozottan így van ez egy olyan szenzibilis lelki alkatú művésznél, mint Oroján István. Persze minden művészre jellemző az érzékenység, ám Oroján esetében több eredője van.

„*A művészet mindenk fölött létezik, nem ismer határokat és származást. Ha valaki művész, akkor elsősorban művész, majd ember, s talán éppen román.*” – mondta egy interjúban. Öntörvényűségét tekintve ez igaz, ám a művész egyéni sorsa felől nézve az utolsó félmondatnak a látszatnál súlyosabb a jelentősége. „*A másságom rezdült meg és jelent meg a képen.*” – mondta más alkalommal, s a két kijelentés egyformán igaz. Legfeljebb a hangsúly váltakozik ide-oda, egyik mondatról a másikra a pillanatnyi közérzetnek megfelelően. Az pedig – mármint a közérzet – a külső tényezők befolyása alatt áll, melynek nyomai, természetszerűleg az életrajzban, életútban fellelhetők.

Oroján István a jelentős mértékben románok lakta Battonyán született, román–szerb származású családban. Itt gyerekeskedett, majd Gyulán járt gimnáziumba, később pedig a szegedi Tanárképző Főiskolára vették föl románra. Azt lehetne gondolni, hogy a képzőművészet iránti vonzalma valamelyik iskolavárosban született, pedig nem így van. Még Battonyán történt, hogy a kezébe került egy Michelangelóról szóló könyv, és saját bevallása szerint ez határozta meg egy életre pályáját.

Szegeden az egyetem égisze alatt működő Collegium Artium volt az a hely, amely a diákság számára a szellemi központot jelentette. Ide ugyanis a korabeli kulturális és művészeti élet olykor hivatalosan ugyan nem elismert, de kiemelkedő jelentőségű alakjai kaptak meghívást. Többek között Korniss Dezső, aki néhány művét is magával hozta, s a ma Amerikában élő szellemtudós Mezei Árpád is tartott itt előadást.

Ezek a találkozások döntő befolyással bírtak Oroján pályájára, mert azok az értékek, amelyeket Korniss művészete, illetve Mezei Árpád elméleti munkássága kijelöl, a mai napig pillérei magatartásának és művészetének.

S van még egy fontos, meghatározó személy az életében: Vinkler László mester, aki tanára volt a főiskolán. Sugárzó humánuma és nagy távlatú kultúráltsága Orojánra is nagy hatással volt. S ezen túl talán abban is a mester pél-

dája erősítette, hogyan lehet egy határmenti kisvárosban, Gyulán letelepedve túlélni a magyar–román ellentét által táplált kétségeket, s hogyan lehet a hagyományokba merevedett, a helyi közízlés által favorizált ál-realista alföldi festészet nyomasztó szomszédságában kitartani a nonfiguratív képalkotás mellett. Egyetlen módon: a nagyvilágra figyelve.

Oroján Istvánt nem is szűkebb páttriája, hanem a *Bak Imre, Nádler István, Fajó János, Hencze Tamás* nevével fémjelzett konstruktivisták budapesti csoportja fogadta be, s ezen túl a még tágasabb Európára való figyelés vonzotta pl. a velencei biennálék elengedhetetlen látogatása, s a koncepciózusan megválasztott nyugat-európai tanulmányutak sora.

S a következmény? Egy nagyon határozottan és következetesen építkező művészpálya, mely a céltudatosan választott síkkonstruktivizmus mellett kötelezte el magát. Ami lényegében nem más, mint a rend s a „tisztá” képi formák művészete.

Oroján művészetének külön erénye, hogy a szigorúság – mely a stílus korai szakaszában szinte kötelező – nem kötötte béklyóba, s még mielőtt fáradt önismerléssé degradálódott volna; kimozdult addigi pozíciójából. Nem önmaga ellentétébe csapott át, hanem saját képi nyelvét megtartva, de ugyanakkor gazdagítva és fellazítva hozta létre újabb alkotói periódusait.

Az is kiderült, hogy létezik Orojánban egy *homo ludens*, amely Miro-i könnyedséggel – bár szűkszavúbban jön elő belőle.

Nem teljes az életmű grafikái és plasztikái nélkül. Ezek nem festészetének kísérőjelenségei, hanem azoknak a gondolatoknak a megnyilvánulásai, amelyeknek az a két műfaj az adekvát megfelelője. A grafika – kisebb méreténél, s gyorsabb megvalósítása révén – szükségszerűen az intimebb, bensőségebb témák területe. A plasztikában pedig Oroján „puhább” lényé kerül előtérbe. A fa szervessége folytán itt nyilvánulnak meg a művész legszorosabban emberre vonatkoztatható gondolatai. Az összefoglaló, ám érzékenyen pulzáló formákban a teljességre való törekvés igénye lappang. Ezek a művek mind formailag, mind érzelmileg mintha *Brâncuși* köpönyegéből bújtak volna elő. Ez a rokonság nemcsak szobrászi. Kérdés, hogy *Brâncuși* és Oroján román származása jelent-e valamiféle atavisztikus kapcsolatot kettőjük között? Föltehetően igen, s akkor ez azt jelenti, hogy egy olyan folytonosság része Oroján művészete, amely a mélyen lévő gyökerekből táplálkozik a jelen benyomásainak formáló hatása alatt. Hiszen Oroján művészete nem előzmények nélküli (talán elég, ha csak *Mondrian* és *Kassák Lajos* munkásságát idézzük föl) de éppen ez adja meg hitelét. A múlt, jelen és jövő kapcsolata képezi azt a szilárd vázat, amelyen biztonságosan otthon lehet ember és művész. Hogy Oroján leendő művészete hogyan kapcsolódik a jövőhöz, a következő 50 éves számvetés fejtí meg.

(Szeged, 1997.)

Orojan

One's fiftieth birthday is but a fact – not a virtue; nevertheless we owe something to the mystery of numbers and some of the numbers prompt us to go back to the past moreover to evaluate all that has happened to us. This is much more true for an artist who has such a sensitive soul as István Oroján. To be sure, all artists are sensitive but in the case of Oroján this sensitivity has some special roots.

Art exists above all, knows neither boundaries nor origins. If somebody is an artist then he or she is primarily an artist, and only afterwards a man, and accidentally a Romanian' – as he declared in an interview. This is true concerning its autonomy, although the last phrase bears some more than its apparent significance – from the viewpoint of the individual fate of the artist. 'My otherness quivered and appeared on the picture' – as he said on an other occasion, and both sentences are true. The accent may shift sometimes from this sentence to the other depending on the atmosphere of the given moment. And this, namely this personal atmosphere is influenced by exterior factors whose marks, as a matter of fact, can be detected in a biography, in a course of life.

István Oroján was born in a family of Romanian origin at Battonya, a village inhabited mostly by Romanians. He spent his childhood there, then he entered secondary school at Gyula, finally obtained a diploma on graphics and Romanian language and literature at the Teacher Training College in Szeged. One would rather guess that his affection for fine arts developed in one of the centres of education mentioned above – but something different has happened. It was still in Battonya that he had run across a book about Michelangelo which according to him, determined his vocation for a lifetime.

Collegium Artium, runned by the University, was regarded by students as the intellectual centre in Szeged. This esteem was guaranteed by invited lecturers, at that time important representatives of the cultural and artistical life, though not recognized by the authorities, such as *Dezső Korniss*, who presented even some of his works, and even the great scientist, *Árpád Mezei*, who lives now in the United States, held a lecture there.

These meetings had a basic influence on the artistical development of Oroján, because the values represented by the art of Korniss and of the spiritual achievements of Árpád Mezei, serve as the basic foundation for his own artistical attitude and way of creating up to the present day.

His master and one of his teachers at the College, *László Vinkler* is another

person of great importance for him. His shining humanism and deep intellectuality had the utmost influence on Oroján. Moreover we may also add that his example made Oroján stronger in his belief in his way of surviving those dilemmas which were generated by contradictions existing between Romanians and Hungarians in such a small city as Gyula placed at the borders of the country, as well as in his firmness to follow the non-figurative way of painting in the neighbourhood of the pseudorealistic style characteristic of the Great Plain of Hungary which was so preferred by the local general taste and so depressingly frozen into its tradition. There has been only one chance for that belief to attend to what is going on in the world.

István Oroján was not received into his homeland – he found his place in the company of the constructivist group of *Imre Bak, István Nádler, János Fajó, Tamás Hencze* which worked at Budapest. One must count up that affectionate attending to Europe, (for which reason he has never missed any of the Biennales of Venice for example) and the carefully planned study-tours in Western Europe as well.

Are there any consequences? Well, one may realize a mostly decided and consistent artistical development with a purposefully chosen engagement for plane-constructivism, which is by its essence the art of order and ‘pure’ picture forms and images.

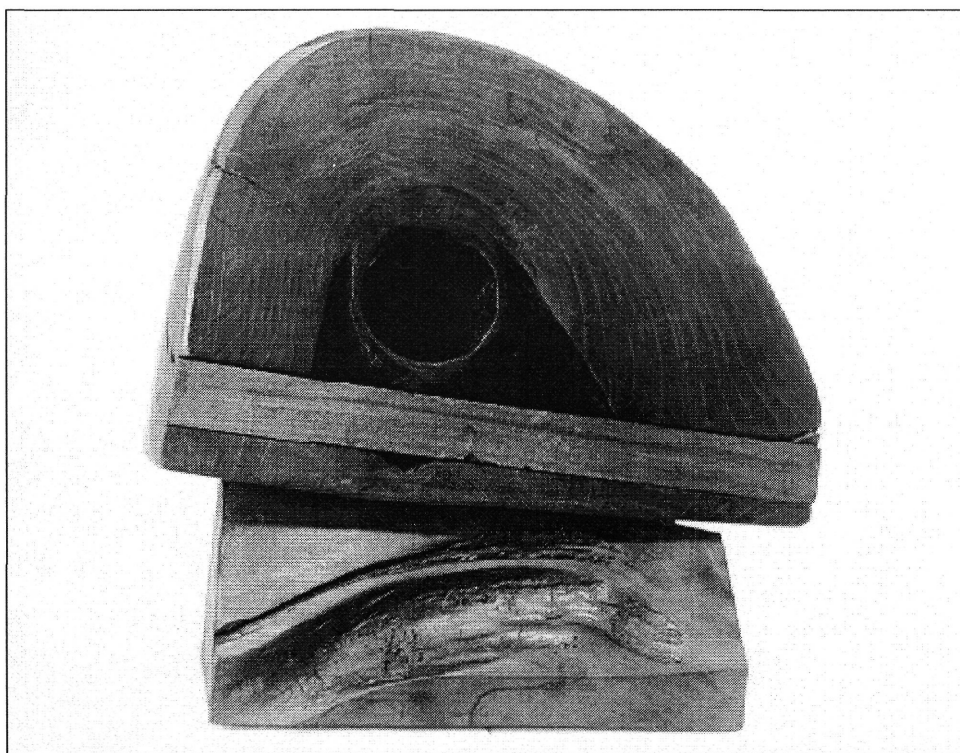
A special value of Oroján’s art is that austerity, which is almost compulsory in the early stages of developing this style, had not become rigid, and moved away from that position long before it could have fallen into boring repetitiveness. It had not even developed into its outright negative form, but reached new periods of creativity keeping up its own artistic language enriching and loosening it up at the same time.

It also turned out that there is a *homo ludens* in Oroján, which comes forth with an ease characteristic of Miro, though in a more short-mouthed style.

His oeuvre is not complete without his graphics and plastic art, none being mere concomitants of his art of painting, but manifestation of thoughts which cannot be expressed in any other way.

Small size, quickness in production – for these reasons the art of graphics is adequate for some intimate and inmost topics. A ‘softer’ side of Oroján comes through in his plastic art. Because of the organicism of wood the artist can express in this way his thoughts most closely related to the human existence. The comprehensive yet sensibly pulsing forms hide a latent aim at completeness. As well in their forms as in their emotions these works are as if they were coming from beneath Brâncuși’s greatcoat. But their relation is not only that of sculptors. The question is, considering Brâncuși’s and Oroján’s Romanian origin, whether they share an activity relation? Presumably yes – and that

would mean that Oroján's art is part of a continuous tradition having been fed from deep roots under the forming influence of present impressions. Surely, Oroján's art is not without any antecedents (let's just think to the oeuvres of Mondrian and Kassák) but exactly this is what serves him with authenticity. The strong framework of a safe home for a man as well as for an artist, is made up of relations between past, present and future. How to relate Oroján's forthcoming works with the future? – the evaluation of the next 50 years shall come up with the answer.

Szem (Kat. 94)

Horia Medeleanu

A GEOMETRIA LÍRAISÁGA

Barátunk, a gyulai Oroján István festőművész egy közeli és családi térségből jött közénk. Szellemissége a tág horizontú sík mezőkön alakult ki, amely fölött egy meseszerűen derengő égbolt feszül. Nem Malevics végtelen és titokzatos sztyeppéje ez. Oroján István alföldje nyugodt és védelmező. A művész lelke által a valóságból kiszűrt elemeket fedezzük fel barátunk festészetében. Mondrian nyomdokain haladva István hisz a valóságban létező ésszerű rendben. Geometrizmusa azonban nem hideg és szigorú, mint a nagy északi mesteré. A mi Istvánunk keleti lélek és közelebb áll az előbb említett Malevicshez. Hozzá hasonlóan Oroján István hiszi: a geometriát érzékeltetni lehet, meg lehet tölteni érzelmi tartalommal. Más szóval: a geometria tiszta lírává alakítható. A színek kifejező ereje megóvjá a művészt attól, hogy a látványos, de szimplista dekoratívizmus lejtőjére csússzon. Belső indíttatás megnyilvánulásként színei önmaguk által válnak lelkiállapotokká. A jól elhatárolt felületekre helyezett színek Oroján István képein könnyűvé, áttetszővé, lelket erősítővé válnak, egy jól behatárolt térben az emberi viszonyokat érzékeltetik. Malevics olyannyira dinamikus és misztikus oroszágával szemben Oroján István festészetének fényei a boldogságnak és megbékélésnek azokat az érzéseit sugallják, amellyel az emberi lény a környező világhoz viszonyul. A ráció és az értelem egyenlő mértékben járul hozzá a Kelet és Nyugat értékeit összefonó festészet létrejöttéhez. E festészetben mindannyian önmagunkra ismerünk, akik a Nyugat és Kelet világa között helyezkedünk el. Lelkünkben titokzatos módon egy összekötő híd alakult ki. Oroján István művészete kétségteljesen absztrakt. Alkotásaiból eltávolította a figuratív elemeket, anyagtalanította a világ képét és azért folyamodott a mértani formákhoz, hogy megragadja az anyagtalan, szellemi lényeket a dolgok mélyén. Az anyagi világnak egyetlen érzékelhető oldalát ragadta meg: a színt, a lélekkel felruházott, objektív tulajdonságból szubjektívvá alakított színt. Ezáltal sikerült kifejeznie önmagát, és tulajdonképpen mindannyiunkat, akik ugyanabban a szellemi és földrajzi dimenzióban élünk. Ismétlem és hangsúlyozom: Oroján István művészete HÍD. Fogadjuk ennek a hídnak a felező vonalán a tőle felénk és a tőlünk felé vezető úton. Ez az a pont, ahol – az igazi barátság jegyében – a testvérszeretet az emberek közötti általános szeretettel találkozik.

The lyricism of geometry

Our friend István Orojan from Gyula came to expose at us from a nearby familiar area. His mentality has been formed on the vast lowland with a wide skyline. This is not the boundless and mystical steppe of Malevics. The lowland of Oroján is peaceful and protecting. The elements separated by the artist's soul can be found in our friend's painting. Following Mondrian's tradition István believes the rational order of reality and geometrical structures. But his geometry is not reserved and severe like that of the great master of the North. Our István was born on the East and he is nearer the above mentioned Malevics. Like Malevics even István Orojan believes: geometry can be demonstrated by emotional contents, it can be rendered perceptible. So geometry can be modified into pure lyric, the expressiveness of colours preserves the artist from the spectacular but simplifying decorativism. By spontaneous manifestation the very colours change into state of mind. In the pictures of István Orojan the colours placed on separated superficies become light, translucent, elevating, they demonstrate human relations in a limited space. Opposite the dynamic and mystic Russian character of Malevics the lights of István Orojan's works suggest the feeling of happiness and reconciliation, the relation of human being to the world. Reason and intelligence are equal factors in creating this kind of painting combining the value of both West and East.

This painting represents us living at the border of West and East. We keep a kind of a bridge in our soul. Orojan undoubtedly represents a kind of abstract art. He removed the figurative elements from his works immaterializing the view of world, he used geometrical forms to apprehend the intellectual essence inside the things.

He apprehended the only perceptible thing of material world, colours, the spiritual colour transformed from objective to subjective nature. In this way he managed to express himself and all of us living in the intellectual and geographical dimensions. Allow me to emphasise again: István Orojan's art is a kind of BRIDGE. Half way from him to us and from us to him. This is the place where in the spirit of true friendship fraternal love can meet affection for people.

Gulyás Gyula

ELÖLJÁRÓ-BESZÉLY
OROJÁN ISTVÁN KIÁLLÍTÁSÁHOZ

Oroján István nemcsak a nevében őrzi származását, – románságát, valóban azon keveseké, kik Magyarország délkeleti szegletében élnek.

Első anyaországi kiállítása – a megalázóan drámai, s kalandos körülményeken túl – talán megenged egy számvetést munkásságáról, élete értelméről.

Ha majd megtekintik itt látható műveit a tisztelt egybegyűltek, s a később idelátogatók, kiknek többsége ez alkalommal, Aradon találkozhatott először Oroján meditációs objektjeivel, emlékezetes marad számukra minden biztonnyal e találkozás: megszólították őket személyesen. Nem képviselhetik azt az „objektív igazságot”, mely századunk művészettörténetében a kortársaknak legfeljebb a korábbi korszakok olykor kiváló alkotásainak, s alkotóinak a megtagadásához nyújtott erkölcsi alapot, – ám nagyon is labilis behelyettesíthető ítélet volt, s többnyire baráti brancsok, vagy a kommercializálásra specializálódott klánok születték a jól felfogott s piacorientált mundérbecsületből.

A kirekesztő, s megbélyegző felfedezetlenség helyett tán követendőbb lehetne, ha kellő kvalitásérzék alapján általában (is) kételkednének, – most is szavaimban is, s ha állítanám se hinnék el, hogy a most itt jelentkező „végvári vitéz” bizony jeles személyisége régiójának, sőt e térség topográfiájának meghatározó alakítója határon innen s túl. Persze megkérdezhetik: Kossuth-díjas-e? – rendelkezik-e napnyugati országokbéli akadémiaák tiszteletbeli tagságával, kitüntetéseivel, netán galériások versenyeznek-e a jövő esztendei kalendárium vernisszázsaiért?

Bizony mondom, ezeknek is hűjával van.

Meg aztán ha csak az ösztöneikre, tapasztalataikra s érzékeikre hallgatnak, hát normális-e ez az üde, öntelt jókedvűen szellemes világlátás ma itt Romániában vagy Magyarországon?!

Honnét ez a rátarti felülemelkedettség a köznapok nyomasztva-sorvasztó kilátástalanságából? – nem érzi ez az Oroján a személyiség megalázásának s semmibe vételének nap mint nap lerakodó guanó rétegét?!

Magyar ez? – vagy igaz román érezhet-e így, s ha igen, miért nem?! Mágus vagy csaló? – netán öncsaló és népbutító egyszemélyben?

Kérdezzünk rá: mi végre vannak a festők e világon?

Nyilvánvalóan az én barátom nem a látható világ másolva megjelenítésére vállalkozott kimondva-kimondatlanul, hanem a láthatóvá tevésre.

Ennek a konstruktív, geometrikus absztrakt igazodásnak is van tradíciója s itt Európa közepén különösen: *Kassák*, *Mattisch-Teuts*, *Brâncuși* messziről összetéveszthetetlenül sajátos atmoszférája elsősorban európai, s ott is az élvonal.

Oroján, amióta ismerem, jeles századunk utolsó kettő, két és fél évtizedében ugyanannak a konokul következetes mániának a megvalósítására szentelte minden energiáját, s idejét. Voltak vele párhuzamosan is induló irányzatok, stílusok, s egyéb igazodások, s a geometrikus absztrakt konstruktivisták is osztódtak, változtak itthon is, nem igazán mindig előnyükre.

István gyököttsége, makacs-maradandósága nemcsak elgondolkodtató, de számomra tiszteletet-parancsolóan szimpatikusabb is, a fontolva haladók kvalitás érzékenységét hordozza. Amiben változott, s amennyit változtatott az éppen plasztikáinak alakulásában figyelhető meg, egy organikusabb bio-konstruktivizmus irányában.

Nem kisajátítva-kiközösítő ízlésterror az övé. Ha képesek vagyunk az odafigyelésre, az ajánlat meghallására: íme az én világom, mely számomra a lehetségesek legjobbika élményben, fantáziában, invencióban.

Választása: válasz, hogy milyen szerepe (is) lehet(ett) századunk vége felé a festészetnek térségünkben. A meglett múltból a jövőbe tartó jelen formavilága izgatja, de nem spekulatív módon, inkább az empirikusan is megélhető tükörözi, bonyolult egyensúlyozással az örökségként tudható egyetemes európai szellem megtestesült rekvizitumaiban, s a mindennapok történő történelmének emberi lehetőségei, viszonyai között.

S elnézve, elveszve, ebben az Oroján által festett világban, szívesen bolyongok benne, tévedek el kedvemre, mert tudom, hogy elrévedéseim egy-egy munkájánál, mint meditációs objektelnél, – engem gazdagítanak.

Ki mire fogékony, annyi a sajátja.

Ehhez kalauzunk a festő nem kommentál, címadásaival sem orientál verbális, ideologikus tájakra, csak bevezet.

Felvezeti az arra érdemes kérdezni tudó keresőket, mint az igazi kiválasztottakat, hogy részesüljenek az általa megéltekből.

Köszönet érte.

S köszöntsük sorsát is, meg nem alkuvó öncsiszolását, mert megélhettük, hogy meghaladta egykor volt önmagát. Ritka képesség köreinkben.

Ugy vélem, ennek is tanúi lehetünk, valami letagadhatatlanul megvalósult, csendben, szerényen, szívós munkálkodással a gyulai vár tövében.

Ahogy az egy igazi utolsó végvári mohikánhoz illik, kik közt az élvonalba törni tán értékesebb, mint lakájkodni, kocsiskodni néhány palotában, váracs-kában, élvezve a brancs nem mindig kellemetlen akol melegét, s egyéb juttatásait.

Bizony magánosan telt el (alkotói értelemben) a mi Istvánunk eme két évtize-

de, nem siettek az akadémiai s egyéb műintézetek, állami esztéták s civil ruhás művészeti írók sem a felfedezésére, megmutatására.

Több mint érdekes kultúrszociográfiai tény az erény-mentes, kilincselve harcoló, vállalkozva önmenedzselő, új típusú piacorientált MŰVÉSZ urak s hölgyek hadoszlopai közt.

Vajon mikor lesz övék az ország s a hatalom? – avagy több mint szükségszerű, hogy mindezt utólag igazolják az ön (gerjesztő) számvetésekben, toposzokban, a kikkel értünk együtt, s miről feledkeztünk el tudatosan című lexikon címszó alatt?!

Oroján Istvánnak sem kellett rendszert váltani hitében, emberségében, lelki-szellemi habitusában, éltető élete értelmében. Azonos maradt, volt és lett is önmagával.

De azért e változások közepette a politika kultúráltságának ütemében a kultúrpolitika felismerhetné, megismerhetné, s megismertethetné a ma már azért fiatalnak sem bélyegezhető művészt, – hisz a különböző posztú elhárító kultúr-nacsalnikok megmaradtak.

Elfelejtettek bocsánatot kérni eleddig Orojántól is. Türt békességgel. Meddig még?!

(Arad, 1991. október 31.)

Inaugural address of István Oroján's exhibition in Arad

István Oroján a Rumanian not only by his name, actually belongs to the little part of people living in South East Hungary.

On the occasion of his first exhibition in the home land in dramatic and degrading circumstances there must be given a thorough interpretation of his work and views.

When the visitors for most of whom the first occasion to see Oroján's meditative objects have seen the works surely will have the feeling 'I have been addressed!' . They won't be able to keep up any longer the kind of 'objective truth' giving formerly a moral base to undervalue both fine works of arts and artists of former periods. It is an unsteady kind of verdict based mostly by groups of friends or mercenary clans.

With the painter being unappreciated and unrecognized and the visitor being perhaps uncertain to give a necessary valuation can be doubted the interpretation. On the contrary: the exhibiting artist, 'a gallant warrior of the border' is a true representative of his region, a modeller of its topography on both sides of the border.

Questions will certainly be asked: is he a Kossuth Prize winner, a honorary member of western academies, has he any certificates of merit of them or contest of galleries to exhibit his works?

The visitor is right.

Taken by instincts, experiences and senses one can more over wonder whether this healthy conceited cheerfully ingenious view of painting is proper in present-day Rumania or Hungary? How can the painter have this self-conceited superiority in weekdays' mystery? Or isn't he conscious of the layers of guano accumulating on him day by day humiliating his personality? Is he a Hungarian or only a born Rumanian is able to take this view? Is he a magician or a crook, both a self-deciding person and an obscurantism? The question must be correctly asked this way: The aim of the painters in our world.

Apparently my friend wants to represent the visible world not by copying but by exposing it to view. This constructive geometric abstract modelling has its tradition especially here in the middle of Europe, the unique atmosphere of Kassák, Mattisch-Teuts, Brâncuși is principally European and is in the first rank.

The painter Oroján ever since I've known him, in the last 25 years of our century has obstinately devoted all his energy to create this kind of mania.

There have been some schools and groups parallel to him and the geometric abstract constructivists have divided into groups changed even in our country not always to their advantage.

The persistence and stubborn lastingness of Orojan makes us not only meditate but is more attractive and respectable for me, it shows a kind of receptivity for quality. The process of changing in form and quality can be observed first in his works of plastic art in the direction of a more organic bio-constructivism.

Orojan doesn't want to enforce his view on you. If we are capable for giving eyes and ears to take his recommendation: here you have my own world, the best possible one in experience ingenuity and resource. His modelling is an answer to show in our region the part of painting at the end of the century. He is stimulated by the present day concept of form on its way from past into future but does it not in a speculative way, he wants to reflect the empirically comprehensible view, carefully poising the accessories of the universal European culture living with the problems and relations of our every day life's history. I enjoy watching the world painted by Orojan and keep staying there for I can enrich myself by contemplating an his works.

If you are impressionable you can enrich your works.

To accept this the painter, our guide gives us no comment of his pictures, gives no titles to them he only introduces us to them.

He leads up the viewers showing an interest for them to share his own experiences with them.

We are grateful for it.

This is the opportunity to congratulate him on his portion, on his self progressing work in an uncompromising way for we could experience his ability to exceed his former character, a talent in our world.

We can evidence: something has been realized unobstrosively, modestly by pertinacious efforts in the immediate vicinity of the Gyula Castle.

It is his modest attribute to aim the front-rank instead of compromising and having the appreciation and benefits from groups of friends for commercial interests.

Our István Orojan has been leading a recluse life (even as an artist) for 20 years missing the help of academies, colleges, official or independent art historians to find and expose him.

He is a special culture sociographical fact among the new kind of ARTISTS, types of commercial interests.

Whether they will have the power and the kind of artists Oroján belongs to will only be mentioned in the encyclopedia of arts below the headword: ignored contemporaries. With the change of the regime István Orojan didn't

need to modify belief humanity, spiritual and intellectual aspects, the aim of his being. He has remained, been, become identical with himself.

Though during the changes in the process of a milder policy the policy of education should find and expose this no more young artist, the earlier still active representatives of cultural policy know him.

By the way, they have forgotten to make due apology to Orojan up to now. He is a tolerant person.

But how long?

(Arad, 31th October 1991)

Oroján István az aradi kiállítás rendezése közben

Sarusi Mihály

OROJÁN KEDVES ELVONÁSAI

Oroján Istvánra a hozzáértők azt mondják, absztrakt. S való, ha az ember szemrevételezi Oroján dolgait, egyből kitűnik elmondhatni, csak a vak nem veszi észre: a festő-rajzoló-szoborfaragó művész elvonatkoztat... Mitől is?

Az irodalmi absztrakt arról nevezetes, hogy fittyet hány a valóságnak, általában az absztrakt művészet pedig – olvasható az ismerettárban – elszakad a természettől s csak a színek, vonalak, alakok külön életét kutatva jut valamire.

Már-már azt mondaná az ember, hogyne, „Oroján” is csupa vonal, szín és ... „alakatlan alak”, ám ha az ember belemerül egy-egy művébe, mérlegre teszi egy-egy alkotás jeleinek „valóság tartalmát”, s megkérdi (magában, esetleg nem csak magától), mi köze mindennek a természethez, meglepődhet.

Ahogy engem vágott mellbe... voronézi (*Voroneţ*) képe.

Az észak-moldvai (dél-bukovinai) Voronéz középkori pingált templomában magam is jártam, engem is lenyűgözött az írástudatlan nép számára „festett Szentírás”-ként is alkalmas (az embereket a krisztusi történettel megismertető) – a Kárpátok alatt, Nagy-Magyarországon is jól ismert – külső s belső templomfal-festés szentséges csodája. Szentek, s szent történetek képei sorjáznak eme „elképesztő” görögkeleti istenháza falán, a legkülönbözőbb színek, vonalak, és alakok olyan egysége áll eléd, a képzuhatag úgy magával ragad, magához ránt, azonosulásra késztet (kényszerít?) – ez volt a megrendelő egyház célja? –, hogy föl sem tűnik (a lenyűgöző összhatás miatt), hogy a képírói teljesítményre mindamellet – (állítólag, hisz a többi moldvai füstött kolostor-templomot csak képről ismerem) bizonyos egysíkúság, az egyénítés (a falra festett szent alakok egyéniségének) a hiánya jellemző. A középkor káprázatos (ám mégiscsak az egyénítést kerülő) egyházi művészetéből majd Michelangelo s társai törnek új utakra.

Ahogy beléptem a voronézi füstött istenházába, bizonyára a sötétségbe a kicsi ablakokon mégiscsak beáradó fény hatására is, rám zuhant az élmény... ezer pompás színével, ezer rendbe szerveződő vonalával, ezer „természetet utánozó” alakjával. Az élményt e moldvai vagabund-korzómban fölillantottam, de bizonyos, hogy egész másképp írom le, mi s miként hatott reám, mint tette Ştefan Oroian–Oroján Pista barátom, ha valóban nekilátok... a népi avantgárd és a posztnépi (mű)ponyva közti elbeszélő teret beportyázó modoromban. Mert Oroján mesternek „Voronéz”: valahol középen egy darab aranysu-

gár, előtte, a hozzá vezető síkban, valami (kék?) csík, fönt pedig, a fekete alapú kép felső harmadában megint (fehér négyzetként?) fénylik valami.

Oroján „Voronéz”-e: ennyi! Mert – árulja el – este keveredett a Kárpátok keleti lejtőjén a Moldvának szaladó mezőn álló műemlékhez.

Nyilván, mert élményének ez a leglényege! Ennyire egyszerűsítette le – nem elvonta, levonta, kivonta a valóból a képi mesét, képbe kívánczót a „természetből”, nem. Az összehatásból akarta a legfontosabbat visszaadni.

Csak hát az a sugár... a Nap fénykévéje, az a vízszintesen nekiszaladó vonal... a templomkapun beáradó esti valamicske világosság, a magasban pedig mi más: görög istenháza kicsi ablakának világa... (világossága).

Egy szó mint száz: Orojánnak esze ágában sincs – mint az „absztrak”-ot meghatározó szakértők szeretnék – a látványra fittyet hányni! Éppen hogy abból indul ki, azt igyekszik – a maga mértánias eszközrendszerével és művészhöz méltó módon – grabancon ragadni.

Meglehet, a többi Oroján-féle írott képpel is ugyanígy járhatnánk, ha hasonlóképp belebonyolódnánk.

Ezek után arra lennék kíváncsi, mi sülné ki abból, ha mind ketten megkísérelnék megírni (egyikünk „sült-realistaként” mondjuk – lúdtollal, másikunk „absztraktként” – például – pasztellkrétával), milyen saját képpé áll össze bennünk az egy Oroján-kaptár méhcsaládjának téli, anya-közepű, szó szerint anyaszívű, valóban mindent a jövődönnek alárendelő, az ifjú dolgozókat tavaszra átmentő, a zümmögő (?), ezer parányi szárny csattogtatásával meleget varázsoló, a családot a maguk eleven tetemével óvó öregek önfeláldozó külső – vad zimankó idején megderesedő haját alkotó (herementes) gombolyagját.

Mindenesetre Oroján István (festő, szobrász, grafikus, hírlapíró, s – gazdálkodó őseihez méltó módon – méhész) mindnyájunknál jobban tudja, mire jutna egy posztmodern méh (here, dolgozó, anya – egyre megy!), ha a közösség és egyéniség nem akármilyen összhangját megteremtő méhcsalád (méhtörzs? méhnemzet? méhország? méhvilág?) törvényeit fölfüggesztve a közösségnek fityiszt mutató „szabadságelvű” cselekedetre ragadtatná magát.

Oroján nem ez utóbbiak közül való „absztrak”. Itt látható képei is ezeregy szállal kötődnek ahhoz a világhoz, amelyben a művész létrehozta őket. Titkaik fölfedezésére hívjuk a tárlat látogatóit!

(Gyula, 1997)

Tandi Lajos

A HÁROMSZÖG SZELLEMI ILLATA

(Kovács Lajos és Oroján István képei előtt)

Kandinszkij úgy vélekedik egy helyütt, hogy „...egy háromszög hegyesszögének egy körrel való érintkezése: nem kisebb hatást kelthet, mint Istennek Ádám ujját érintő ujjja Michelangelo *Téremtésén*”. A konstruktivisták hitvallásának, törekvéseik igazolásának mondata lehet a fönti. Nem véletlen, hogy századunk két legbonyolultabb időszakában, az első világháborút követően és napjainkban, illetve az elmúlt évtizedekben a művészek egy része úgy próbál utat mutatni, hogy szellemi KRESZ-tábláikon mindenki által ismert, a valóság analizálásával fölfedezett jeleket rajzol. A világosság, a tiszta forma, a precíz megfogalmazás, a dekorativitás, a mértani elrendezés, a szögletes foltok és vonalas kompozíciók a természeti felszín alatti alapképletek építő elemei. Függetlenítik magukat a realista színezetű ábrázolástól és képi rendszerüket az alapformákból építik. A konstruktivisták – Kandinszkij mellett mindenekelőtt *Mondrian*, *Malevics*, *Rietveld*, *Albers* vagy éppen *Moholy-Nagy László* és *Kassák Lajos* – tették le e stílusirány alapköveit, több mint fél évszázada. S néhány éve, amikor egyre áttekinthetetlenebb és kaotikusabb lett a világ, amikor kódósítések, erőszakolt homályosítások, szellemi elsötétítések igyekeznek eltakarni a valódi problémákat, vágyódunk a rendezettségre, áhítjuk az éles kontúrú tisztaságot, a világosságot, kívánjuk önmagunk és mások nyitottságát – talán ezzel fölléphetünk a természeti és szellemi környezet szennyezése ellen. Hazánkban a *Fajó János*, *Bak Imre*, *Lantos Ferenc*, *Nádler István* nevével fémjelzett generáció indította útjára vagy húsz esztendeje azt a síkkonstruktivista irányzatot, mely az utóbbi évtizedben Békésben, elsősorban a békéscsabai alkalmazott grafikai művésztelep nyomán talált táptalajra. Egy egész raj törekvései kapcsolódnak a síkgeometria művészi megfogalmazásához, például *Gubis Mihály*, *Lonovics László* és *Oroján István*. Szerencsés véletlen, hogy Oroján kiállítása (Bartók Béla Művelődési Központ B Galériája) egybeesik a Közművelődési Palota kupolájában látható tárlattal, a néhány generációval idősebb, az építészet felől a festészethez érkező *Kovács Lajos* konstruktivista képeivel.

A két bemutató egymást erősíti, de néhány különbözősége is felhívja a figyelmet. Egy évtizede lehet, amikor megismertem az akkoriban nyugdíjba vonuló Kovács Lajos precíz, mértani formákból épülő tiszta, világos rendjeit. Volt is egy sikeres kiállítása, s most egy képsorozat teteleivel, mondhatnám zenei sorozatával lep meg bennünket. Vasarely fantasztikus precizitása és a

Sibelius- emlékmű függőleges tételeinek orgonahangjai szólnak ebből a nagyon differenciált művészi világból, mely pontosan kiszámítja a téglalapok konstrukciós elhelyezését, egymáshoz való viszonyát, a színek harmóniáját, asszociációs lehetőségeit. Alkotásai konkrét szín- és formaelemek szerkezetei, igazolják Schoenmaehers véleményét: „*A képi matematika az alkotó igaz és módszeres gondolkodása.*” Kovács Lajos képeinek hangszerelése van, szinte kottázható és leolvasható gondolat- és élményvilága. A valóság belső szerkezetére, az értelem tisztázására, a fegyelem precizítására apellálnak munkái.

Oroján István – bár Gyulán él – nem ismeretlen a szegedi közönség előtt. Itt végezte a tanárképző főiskolát, Vinkler László irányításával lett szemlélete nyitott és fogékony. Első, városunkban rendezett kiállítását is választott mestere nyitotta meg. Mostani bemutatkozása alkotói előrelépésről tanúskodik, nem tagadja mestereit, a főtebb felsorolt alkotókhoz baráti és tanítványi szálak kötik. Oroján eljutott oda, hogy tudja, egy mértani forma a festményen éppoly jelentős lehet, mint egy emberi alak, hogy a tiszta struktúra a rendteremtés eszköze, hogy a lebegő vonal mozgásélményt, szándékot és növekedést jelez, hogy az emberi érzékek és indulatok színekhez is kapcsolhatók, így a sárga például a föld színe, ugyanakkor darabos, tolakodó és nyugtalan, hogy a kék égi szín, a tisztaság, a végtelenség és béke jelképe. Azzal is tisztában van, hogy „*a háromszögnek is megvan a maga különleges szellemi illata*”, s hogy a precíz szerkezet, pontos színválasztás, folt és vonal harmóniájának szentháromsága kiteljesítője lehet művészetének. Áttört, fekete térplasztikái a pozitív és negatív formák viszonyait keresik. Vizi Endre szabad vers jellegű kifüggesztett címmagyarázatának néhány sora így „*Probléma, / hogy ne húzzunk még egy vonalat / hogy ne húzzunk hosszabb vonalat / hogy ne adjunk még egy színt / hogy találjuk meg a színt / találjuk meg végre a színt.*” Ilyen egyszerű ez! Művészet! Isten majdnem megérinti Ádám ujját.

Hogy sokan idegenkednek az ilyenfajta művészettől?! Erre csak az lehet a válasz: a vörös bor nem konkurenciája a fehérnek, hanem egyfajta lehetősége a jó bornak.

(Délmagyarország, 1982)

Cs. Tóth János

LOGIKUS GESZTUSOK

Oroján István munkássága jól példázza, milyen utat járt be az úgynevezett alföldi festészettől a legmodernebb képzőművészetig. Több mint két évtizede azon a településen fejt ki művészi munkásságát, ahol *Kohán György* múzeuma található, aki az említett festészeti vonulat egyik pregnáns képviselője. A rajzolás mesterségének elsajátításáig természetesen Oroján is a naturális tárgyábrázolás kötelező híve volt. Mára festményei és térkonstrukciói optikai érzékenységek, melyek személyes hangú szemlélődés eredményei, mintsem a kozmosz meghódításának jegyében születettek. Geometrikus kompozíciói az absztrakció útjain megtett évtizedes lépések. Színvilága a modern színelméletek inspirációs hatására keletkezett. Képarchitektúrája a közvetlen környezet és a mindennapok motívumai mellett az ünnepnapok átírt megalkotásából jöttek létre. Ha lexikálisan akarnánk művészetét megfogalmazni, ennyiben adhatnánk meg a dolgok summázatát, de alkotásai olyan szellemi izgalmat hordoznak, ami bővebb elemzést kíván.

Nem beszélhetünk hagyományos értelemben a táblakép műfajából ismert tájképről vagy csendeletről az ő esetében, mert az egyéni kifejezőmód, a szerkezeti látás és láttatás sajátossága jellemzi oeuvrejét. A művesség és kompozíciós rend ugyancsak elmondható műveiről, mint a középkori német mesterek esetében. Ennek ellenére archaizáló megoldásait a román folklór és a görög-keleti vallás elemeinek intenzív feszültséggel átírt vizuális kincséből választja. Az a hűvös józanság, amit képei és plasztikai látszatra sugallnak, csak álca, mely gyakran igazságkereső moralizálást takar.

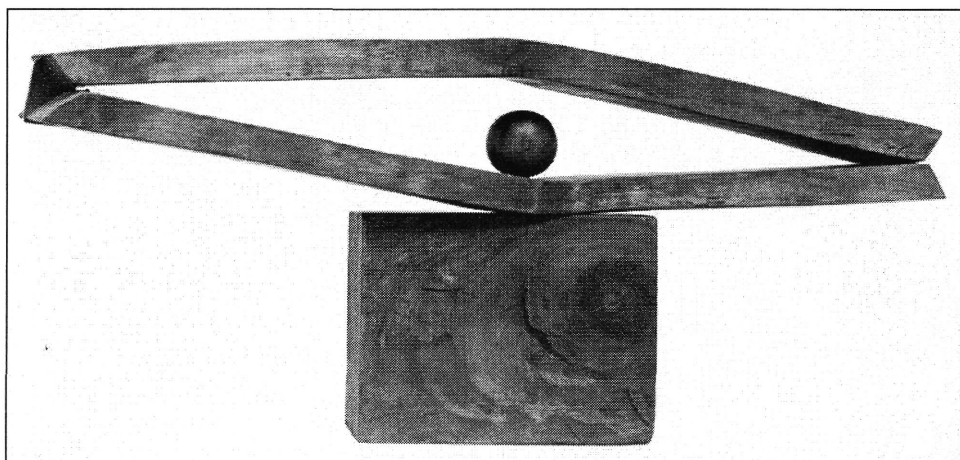
Az emberi alakokat nélkülöző, de az emberi alkotóerőt és optimizmust sugárzó absztrakt művek a huszadik század végi ember mélyebb beleérző képességét célozzák meg. A világtendenciák mellett a latin hagyományokhoz kapcsolódó ihletettségen túl, nem ment el hatás nélkül a magyar alföld tágaságot érzékeltető élménye mellett sem. Jól érzékelhető képeinek egy során az a vizsgálódás, amit a rét, a mező, a szántó föld közvetítő inspirációinak foghatunk fel, bár színeket, vonulatokat, foltokat látunk a képeken.

A műveiben megtestesülő képi gondolat számtalan változatban tud megmutatkozni, de azonos formaeszmény variációiban. Legutóbbi művei eszmei és formai értelemben egyaránt szintézisei mindazoknak a tendenciáknak, amelyek eddigi munkásságát jelzik. Minden művészet a hagyomány és az új-

tás találkozásából születik. Oroján István a klasszikus avantgárdé (*Mondrian, Kandinszkij*) önmagát mélységesen komolyan vevő attitűdjére támaszkodik. Sohasem a könnyed ellenállást keresi, mégis belül marad a tradicionális festői eszközök világán, hiszen képei megragadóak, szépek. Attól még progresszív a formavilága, hogy belül marad a táblakép síkján (eltekintve plasztikáitól), anyaga ugyanis olajfesték, módszere a hagyományos lazúr festés vászonra. Nem az eszközhasználat, hanem gondolattal jeleníti meg a végtelen természet láten sen meglévő mozgásképzeteit. Olyan művészet képviselője Oroján, aki meg kísérli a világ egészére való koncentrációt, de a részletek széthullását is érzékelteti eközben. Néha az egyensúly problematika jelentkezik művein, máskor az egymásra finoman és fokozatosan illesztett fekete vagy fehér színek érzékeny, de higgadt viszonyának vizsgálata.

Legfrissebb művein megbontja az egységes sík felületek geometrikus egységét. A szabályos formarendszer őrrobbanás-szerűen mozdul meg, s az így keletkezett gesztusok jelegyüttése adja az új kompozíciós rendet. Az 1995-ös Alföldi Tárlaton Békéscsabán ilyen művel nyert díjat, de az aradi közönség is láthatta szeptemberben műveinek legújabb vonulatát. A geometrikus jelleg, a konstruktív szikárság feszültséget gerjeszt, ezáltal a mélyen szunnyadó érzelmek átértékelődnek, hogy a racionális logikát lágy effektusok színezzék. A feltételek finom emóciók és rezdülések most ezen a vizuális nyelven mondják el Oroján István régóta kiérlelt művészi gondolatait.

(Arca, 1996. Arad)

SZEM (Kat. 99.)

Martinovits János

OROJÁN ISTVÁN GYULAI KIÁLLÍTÁSA ELÉ

Nagy szeretettel üdvözlöm Önöket barátom, Oroján István kiállításának megnyitója alkalmából.

Ide ma ünneplésre jöttünk össze. Ünnepeljük egy új képzőművészeti galéria megnyitását, ünnepeljük Oroján István kamaratárlatának bemutatását és ünnepeljük a művészetek, ezen belül a képzőművészet jelenlétét Gyula város kulturális életében.

Manapság temetni szokták a kultúrát, a művészeteket. Az utóbbi öt évben, amióta az állam lemondott mecénási szerepéről, sokan mondják, hogy a kultúra partravetett halként vergődik. Sok igazság van ebben, de azért nem kell ravatalra helyezni a művészeteket és nem kell beállnunk a halottat siratók kórusába. Nekem az a tapasztalatom, hogy az utóbbi években is jelentek meg értékes könyvek, rendeztek kitűnő színházi előadásokat, és nagyon sok szép művészileg értékes és izgalmas kiállítás jelezte, hogy él és alkot a magyar képzőművészeti társadalom.

Országunkban soha annyi magángaléria és kiállítási helyiség nem volt, mint az utóbbi egy-két évben. Sorra nyílnak meg ezek a galériák, és ezekben két-három hetente új festő, vagy szobrász örvendezteti meg alkotásaival a képzőművészet kedvelőit. Ez az alkalom is ezt példázza és ezért köszönettel tartozunk a galéria tulajdonosának, a Tourinform üzemeltetőjének, és kívánom, hogy sokáig folytassa ezt a kultúrmissziós tevékenységet, Gyula város lakossága kultúra igényének a kielégítését.

Ünnepeljük Oroján István műalkotásainak a kiállítását és ünnepeljük Oroján Istvánt, Oroján Pistát, a művészt. Közel harminc éve (te jó Isten, hogy megöregedett!) barátság köt össze bennünket és kettőnk családját is. Még tanárképző főiskolás korában találkoztam vele először – egy lánykollégiumba udvaroltunk –, és azóta ez a barátság csak mélyült, egyre szorosabbá vált. Az évi egy-két találkozás mindkettőnk számára ünnep, szellemi feltöltődést jelent. Náluk járva és felmenve a lakásuk padlásterében kialakított műtermébe mindig nagy izgalommal tölt el új alkotásainak látványa, vázlatai, újabb és újabb tervei. Nem kis mértékben neki köszönhetem korai vonzódásomat a képzőművészetekhez, ő nyitotta rá a szemem a festményekre, kisplasztikákra, szobrokra. Soha nem felejttem el lelkes, szinte istenítő dicshimnuszait főiskolai tanáráról, *Vinkler Lászlóról*. 1965–1969 között Vinkler László indította el alkotói

útjára, irányította őt annyiban, hogy önmagára találjon és hogy megtalálja azokat, akire további alkotói munkája során szüksége volt.

Kik voltak ezek a példaképek, kortársak, akik befolyásolták Oroján Istvánt alkotói pályáján?

Fajó János elfogadta a szárnyait bontogató művészpálántát, Oroján Istvánt. Elismerte tevékenységét. Fajó János fegyelmezettsége és szigorúsága volt művész barátom második iskolája.

Nádler István líraisága úgy hatott rá, hogy adjutánsa lehetett egy murális munka elkészítésénél.

Bak Imre emberi és tanári finomsága, a majdnem sterilitást érintő tisztasága adott erőt további munkásságához. Hármuk nagyszerűsége segítette őt ahhoz, hogy ő maga is beférjen a már nem élő *Kassák Lajos* nagykarimájú kalapjának pereme alá.

Európa útjain járva *Brâncuși*, *Kandinszkij*, *Malevics*, *Tatlin*, a francia *Mondrian*, *Moholy-Nagy* munkái csak megerősítették benne azt a hitet, hogy az ő útjukon kell tovább haladni, és csak idő kérdése, hogy fel tudjon nőni ehhez a feladathoz. Rendszeresen látogatta a Velencei Biennálét, ami mindig nagyon fontos állomás, iránytű volt számára arról, hogy mi történik a képzőművészeti világban.

Oroján István makacs ember! Nagyon makacs! Amit egyszer a fejébe vesz, azt megvalósítja. Korán elkötelezte magát az előbb felsorolt világhírű művészek által kidolgozott és művelt művészeti stílushoz, a geometriai konstruktivizmushoz, és harminc év óta ezt műveli, megtöltve érzelemmel, ősei népművészeti elemével, a román folklórral. Ennek a folklórnak a motívumrendszere, a tánc varázslatos ereje ihlető hatással van rá. Én tudom – remélem, hogy a felesége ezért nem fog rám és főleg Pistára sem megharagudni –, hogy a szép nők is nagy hatással vannak rá, természetesen csak mint szép esztétikai élmény. Visszagondolva régi képeire, nézve az itt kiállított műveit, elmondhatom, hogy Oroján István stílusa tovább érlelődött és állandó tisztításon, finomításon esik át.

Oroján István ritkán állít ki, szereti, ha megérnek a munkái és nem mond ellent ennek az, hogy az utóbbi időben egy kicsit felgyorsult ez a folyamat. Alkotásait kiállította Békéscsabán, Gyulán, Szegeden, Egerben, Budapesten, Nagyváradon, Aradon, Bukarestben, Zürichben és Baselben, valamint több német városban. Közben szép és tiszta beszélgetései voltak *Barcsay Jenő*vel, akinek minden munkája átjárta zsigereit. Barcsay Jenőt Oroján István nagyon szerette, számára ő volt az a művész, akit emberileg és művészileg is az egyik legnagyobb példaképének tart. Volt mesterén, Vinkler Lászlón keresztül ismerte meg *Lóránt Jánost*, akivel volt egy nagyszerű akciójuk, melynek során segítették a világhírű román szobrászt, *Ovidiu Maitecot* és ezen kívül is több közös kiállításuk volt.

Oroján István sokoldalú művész! A festésen kívül nagyon érdekes és izgalmas plasztikákat készít, több könyvet illusztrált és tervezett.

Kedves egybegyűltek! Azt hiszem, hogy nem járok messze az igazságtól, ha kimondom, hogy az itt kiállított műveket nézve egyesek megértik majd a művész üzenetét, mondanivalóját, mások sejteni vélnek valamit, megint mások értetlenül állnak e képek előtt, mert nem értik azokat. Mi lehet ennek az oka? Hiszen mindenki egyformán lát, és ugyanazt látja. Hogyan hat a kép, miféle mechanizmusok által? Hogyan éri el vonzó – taszító hatását? Mindenekelőtt le kell szögezni, hogy a látás nem pusztán biológiai adottság, hanem tanulás, fejlődés eredménye, és folytonos finomításra, fejlesztésre szorul.

A kapcsolat a kép és a néző között két vonalon jön létre: egy értelmi, felismerő, verbalizálható és egy emocionális, szuggesztív vonalon.

Vegyük az első esetet: Megszoktuk, hogy a képek valamit ábrázolnak, ezért többször azt keressük, hogy mit ábrázol a kép? Ha felismertük a tárgyakat, figurákat, a témát, már úgy érezzük, hogy helyben vagyunk, értjük a képet. Ezután jön a felismert téma elfogadása, vagy elutasítása: tetszik, vagy nem tetszik. A szimpátia – antipátia a néző beállítottságán, karakterén, fejlettségi fokán, műveltségén, pillanatnyi hangoltságán, egészségén, betegségén múlik.

Ha első lépésben nem sikerül felismerni se témát, se figurát, se tárgyakat, ami a mai, modern festészet esetében előfordul, a szemlélőt ez rendszerint megzavarja, visszadobja és nem jön létre kommunikáció, legfeljebb az elutasítás temperamentum szerint változó reflexiója. Ez az az eset, amikor valaki néz, de nem lát. Itt lenne szükség egy kis szemet nyitogató segítségre és a néző elszántságára, meg bizalmára, hogy nem akarják becsapni, a képben üzenet van elrejtve, amit meg lehet fejteni. A festő nem rejtvényeket ad fel, hanem új megoldásokat keres, hogy még pontosabban, még tömörebben tudja magát kifejezni. A nézőnek is szüksége van egy kis erőfeszítésre, hogy ezt a számára szokatlan gondolatmenetet követni tudja.

A második komponensnek mondott *emocionális, szuggesztív vonal* hatásmechanizmusa már rejtettebb sférában mozog, és felismeréséhez némi szakértelem szükséges, de megértéséhez nem. Ha valaki megmondja, hogy miről van szó, bárki megérti.

A kérdésnek talán az a legegyszerűbb megközelítése, ha azt mondjuk, hogy *a képnek van szövege és van dallama*. A *szöveg* az, amit a kép ábrázol: megy a kocsi az úton. A *dallam*: ahogy ez a téma meg van festve, el van helyezve a kép felületén; a vonalak, tónusok, arányok egymáshoz való viszonya, ezek karaktere, intenzitása, a kompozíció rendje. Ezeket nevezzük – jobb szó híján – absztrakt összefüggéseknek.

A zenei hasonlatnál maradva a festőnek három skála áll rendelkezésére mondanivalója kifejezéséhez: az *első a vonalak skálája*, a legvékonyabbtól, az

átmeneti erősebb, vastagabb vonalakig. A vékony vonal magas, vékony hangot, a vastag vonal mély, vastag hangot asszociál. *A második skála a tónusok skálája*, ami a hófehértől a finom szürkéken, átmeneteken keresztül a legsötétebb feketéig terjed.

A harmadik a színek skálája, ami a hideg és meleg, erős és halvány színekből áll. A mindennapi tapasztalatból tudjuk, hogy a vörös szín a vérre, a tűzre, a sárga a napra, a fényre, melegre emlékeztet. A zöld szín a növényzet, a kék az ég és a víz színeit, hangulatát idézi. Vannak vidám és fáradt színek.

Az úgynevezett nonfiguratív festmény nem más, mint dal szöveg nélkül. Itt is ugyanaz a skála áll a festő rendelkezésére és ugyanolyan követelmények is ezeknek az elemeknek az elhelyezésére, felhasználására nézve, mint az úgynevezett figuratív képek esetében.

A kép megértése tehát nem ott kezdődik, hogy felismerjük, mit ábrázol a kép, hanem amikor valaki kezdi érezni a kép zeneiségét, ritmikai tagoltságát, az úgynevezett absztrakt összefüggéseket. Egy mű értékét ugyanis nem az szabja meg, hogy milyen jelentős eseményt, témát ábrázol, hanem az, hogy a festő milyen nyelvezetben „dalolta el” a mondanivalóját.

És most néhány szót a kompozícióról. A kompozíció a képi elemek – foltok, vonalak, színek, tónusok – egyfajta rendbe, rendszerbe való állítását jelenti; így a kompozíció lehet centrikus, feszes, vagy oldott, kemény, vagy lágy, stb., a szándéknak, a kívánt célnak megfelelően.

A szuggesztív hatás lehet ezeknek a jól elhelyezett absztrakt, vagy képi-zenei elemeknek a szemén keresztül kifejtett hatása, ami a kompozíció jóvoltából mozgásélménnyel is párosul. A jó festő vonalai, színei, foltjai hajlítgatásával úgy vezeti a szemet körbe-körbe, majd a centrumhoz, a lényeghez és vissza, hogy az olyan, mint egy tánc, amit eljárnak a szemünkkel egy jó kis muzsikára a kép előtt.

Itt utalok az előbb elmondottakra, hogy Oroján Istvánra milyen óriási hatással van a román folklór motívumrendszere, a tánc varázslatos ereje, s ezzel be is fejezem elméletinek tűnő fejtegetésemet, ami remélem, hogy nem volt teljesen felesleges.

Befejezésül engedjék meg, hogy tiszta szívből gratuláljak Oroján István barátomnak a kiállított képeihez, kívánom, hogy legyen főállású, egész munkaidős festő, ami részben önökön is múlik, kívánok neki erőt és jó egészséget, hogy legalább további harminc éven át alkothasson és minél több kiállításon hirdethesse művészi hitvallását.

Kérem fogadják őt és képeit szeretettel és kérem, hogy tekintsek meg a kiállítást.

(Gyula, 1995. május 5.)

Ember Mária

EGY MAGÁNYOS MODERN

Még nem felejtettem el, hogyan kapaszkodtam fel egy meredek lépcsőn Oroján István padlás-műtermébe, pedig már tíz éve is megvan annak. Velem volt kedves barátnőm, *Kosza Rozália* festőművésznő, akinek korai és váratlan halála miatt azóta is perelek a sorssal.

A padlástérben kialakított műhelyben meglepetések vártak rám. Nagyméretű, geometrikusan absztrakt festmények. Erős színek – pirosak, narancssárgák, mint a vérbe mártott narancs, vagy némelyik alföldi naplemente.

– Egy magányos modern – gondoltam mindjárt, hiszen akkoriban... jöllehet *Dömötör János*, a hódmezővásárhelyi Alföldi Tárlat rendszeres megrendezője, már beengedett nem-realista, nem-figurális műveket is a kiállításaira, „alföldi művészet”-nek mégis a hagyományos, a megszokott számított: a látvány festészete. Ezzel szemben Oroján István egy korongot tett ki a falra, amelynek a két fele elmozdult egymáshoz képest. A műtermében pedig... nagy síkokból építkezett, mint az Alföld. Ezek a síkok néhol bevágott szélekkel illeszkedtek egymáshoz, hangsúlyozott kontúrokkal, ellentett színekkel.

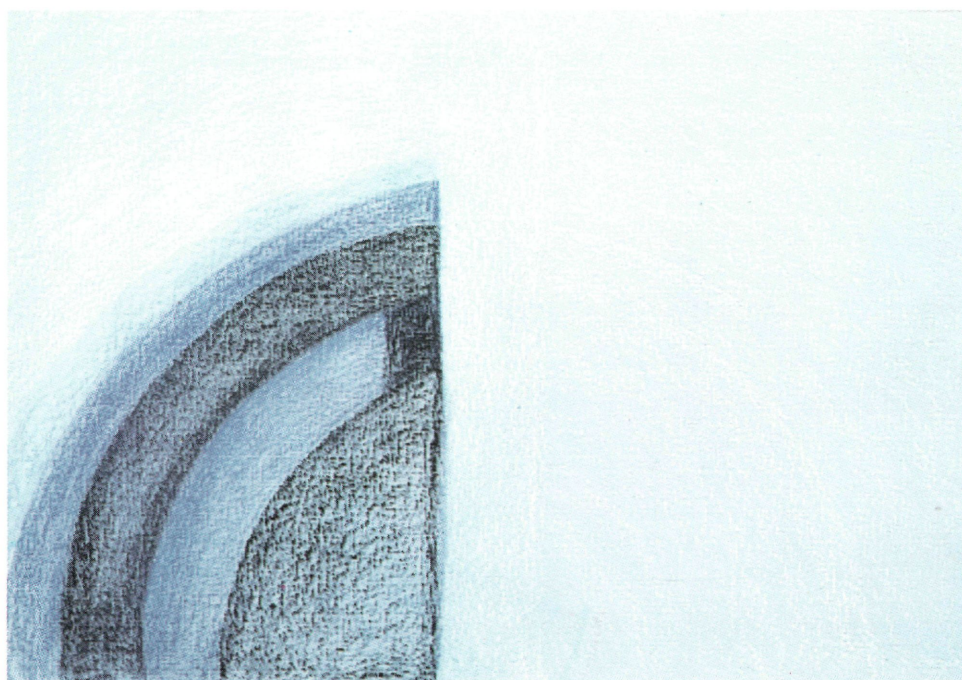
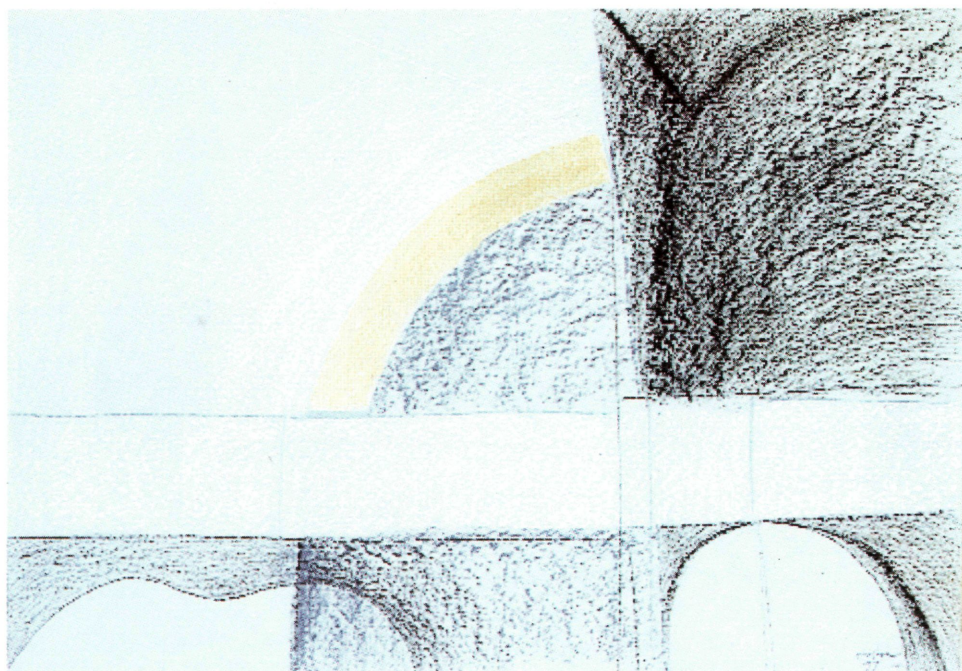
A szentendreiek rokonának látszott inkább, nem az „alföldi” festészeti irányhoz tartozónak. Olyasmit próbálgatott, amit *Barcsay Jenő* efféleképpen magyarázott azoknak, akik megdöbbenek híres fekete képei láttán: „*Az is festő feladat, kitalálni, hol van egy arany négyzet a helyén – a fekete mezőben*”.

Elvont mértani formákkal kísérletezett Oroján István, akkor még fotóriporter és tördelőszerkesztő az országos román lapnál, a „Foaia noastră”-nál, Gyulán. Ő maga is ott lakott, lakik azóta is. Akkoriban, emlékezetem szerint, szobrokat még nem csinált, és amikor a BARÁTSÁG ez évi első számában közreadtuk *Ibos Éva* által jól megrajzolt pályaképét („Humánus konstruktivizmus”, 655. oldal), kedvtelve nézegettem azokat a felvételeket, amelyek az általam ismert festményeinél lágyabb, lírai absztrakt szobraikat mutatták.

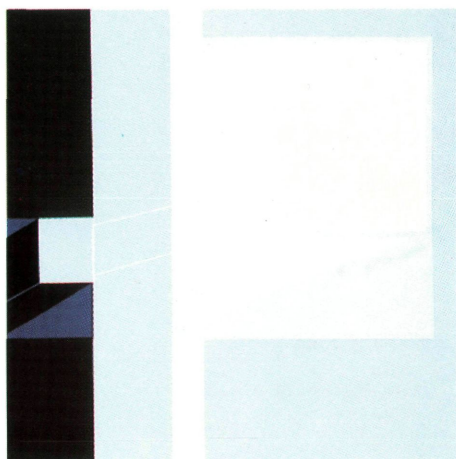
„*Újabban kiderült – írta említett elemzésében Ibos Éva –, hogy Orojánban lakozik egy »homo ludens« is, játékos kedve azokon a szinte légiés kompozíciójú képein érhető tetten, amelyeken apró motívumok »lebegnek« a képtérben.*” Magam úgy vélem, hogy Oroján visszafelé halad, a cézanne-i leegyszerűsítéshez, amikor valóságos házak, fák, bokrok helyére azok elvonatkoztatott sémái kerültek: a konkrét látvány ihlető atmoszférája még ott lengedezett a festményen, ám maga a konkrét látvány eltűnt.

Csak nyugtalanító nyoma maradt...

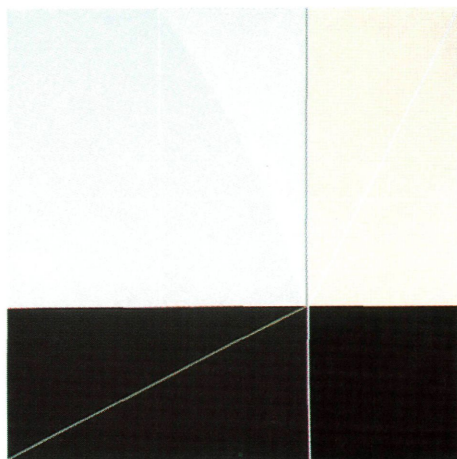
Havassy Péter – Oroján István
KATALÓGUS

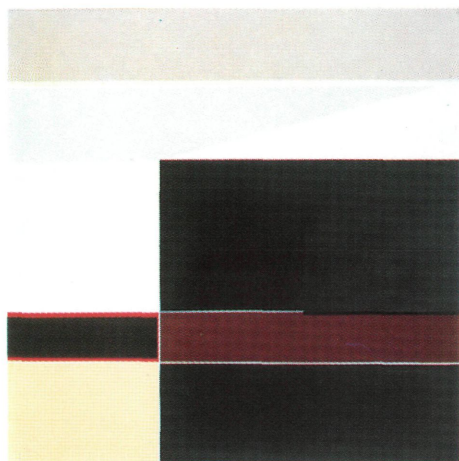
RUBLJOV II-III.
Kat. 26.

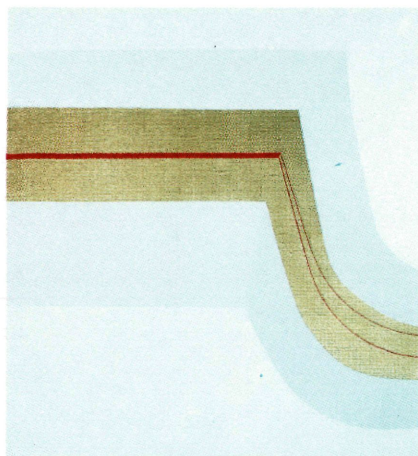
HAJNAL
Kat. 37.

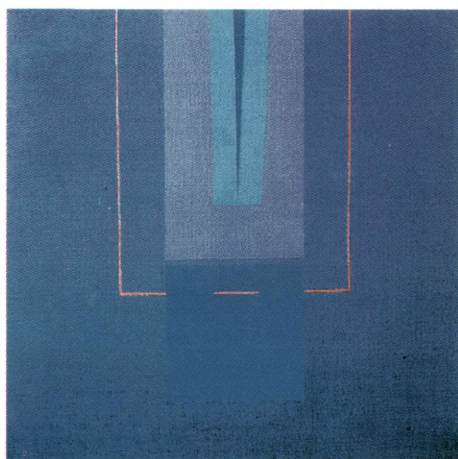
OTTHON
Kat. 38.

CÍM NÉLKÜL
Kat. 39.

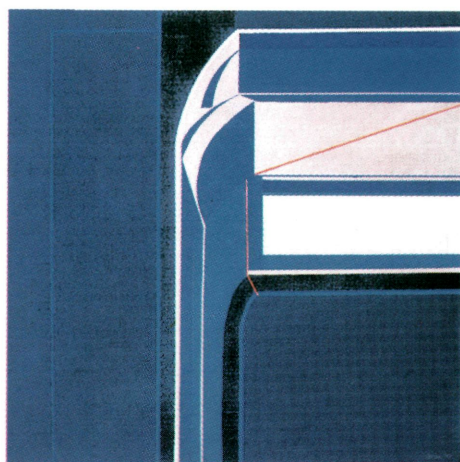
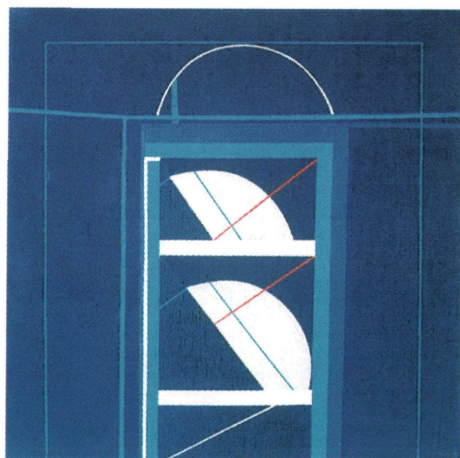

PARAFRÁZIS
Kat. 78.

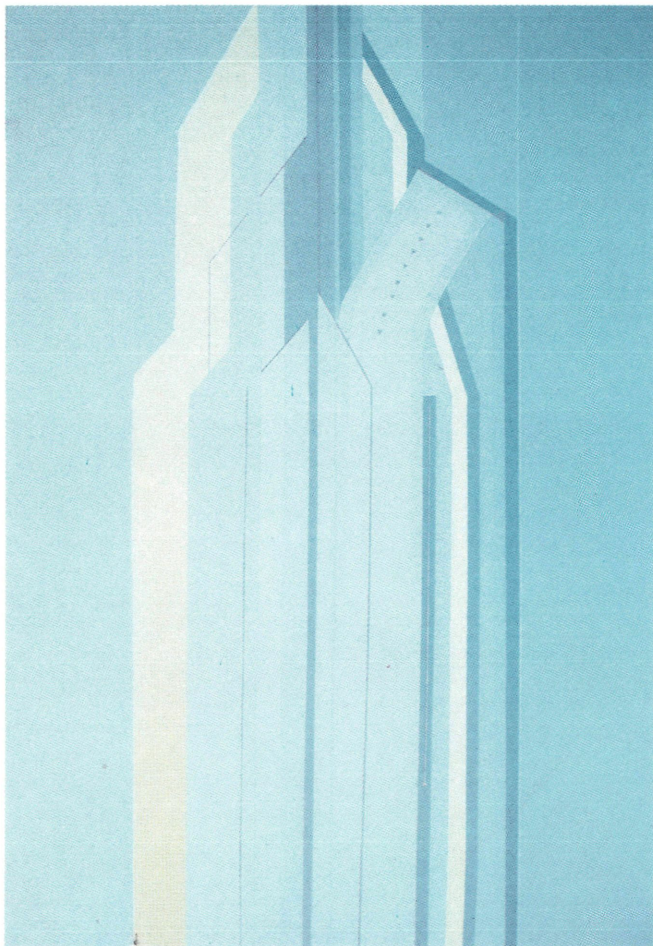

ÉK
Kat. 77.

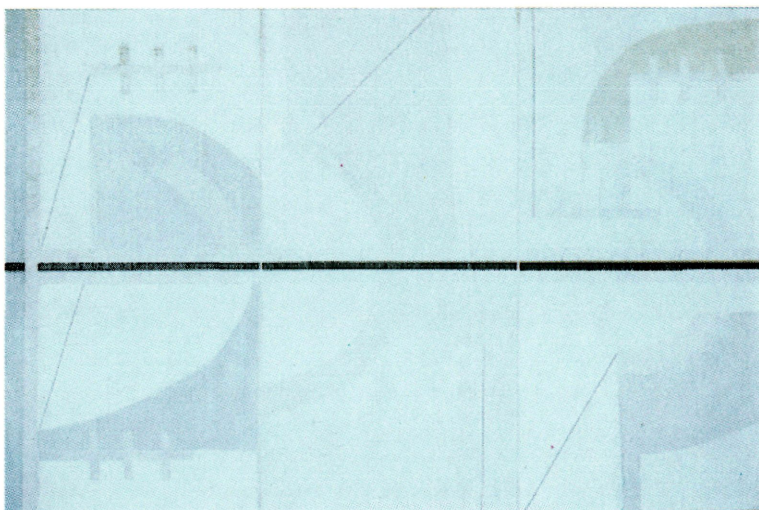

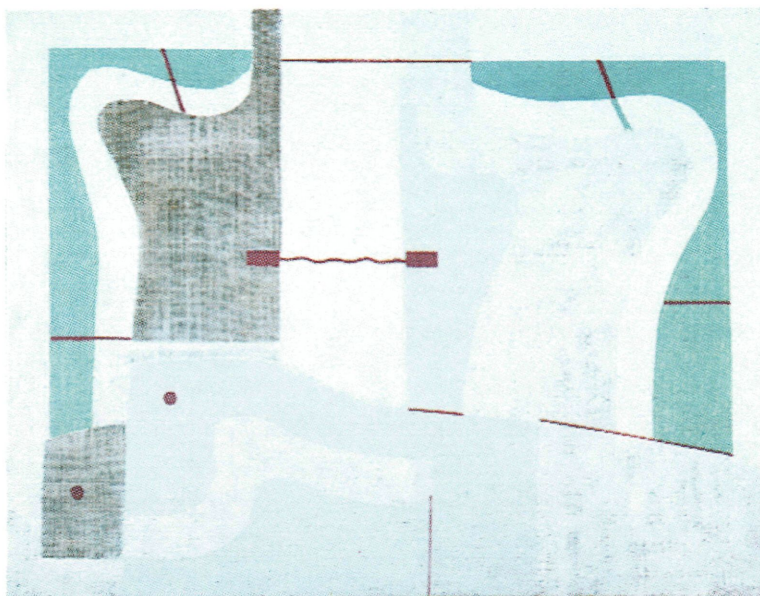
ESTE VORONEȚBEN I-II.
Kat. 70-71.

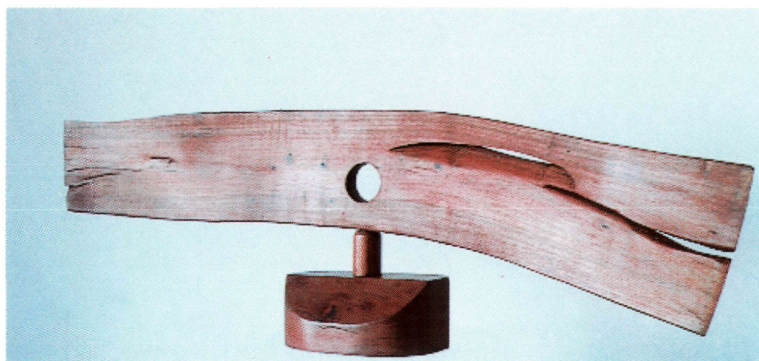
DITZINGEN ÉS GYULA KÖZÖTT
Kat. 73.

BARTÓK: ROMÁN TÁNCOK
Kat. 59.

HOL VANNAK, AKIK MÁR NINCSENEK?
Kat. 62.

MADÁR
Kat. 100.

KAKAS
Kat. 90.

GRAFIKÁK

1. Hátakt

1972
tusrajz
10x10 cm

2. Torzó I.

1972
tusrajz
15x9 cm

3. Torzó II.

1972
tusrajz
9x15 cm

4. Sár

1972
tusrajz
15x10 cm

5. Az én házam

1975
kollázs
14x10 cm

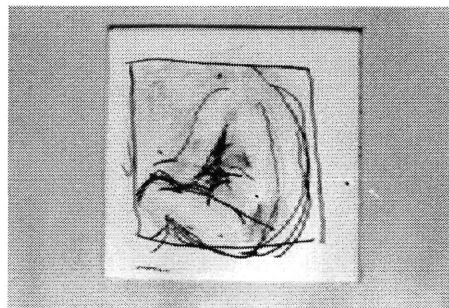
6. Fejetlenül

1975
kollázs
10x10 cm

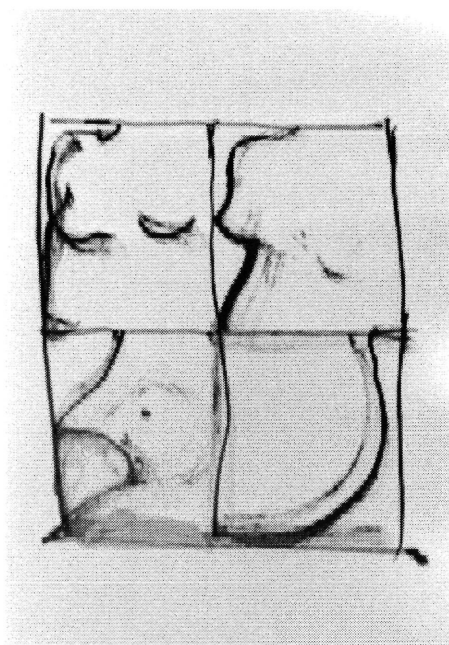
7. Köszöntő

30. születésnapomra I.

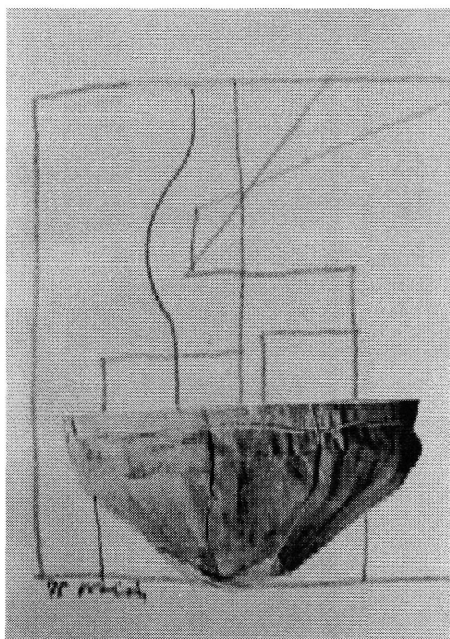
1977
ceruzarajz
9x6 cm

Kat 1.

Kat. 3.

Kat. 5.

8. Köszöntő

30. születésnapomra II.

1977

kollázs

10x7 cm

9. Szoborterv I.

1980

tusrajz

10x8 cm

10. Szoborterv II.

1982

tusrajz

21x29 cm

11. Szoborterv III.

1987

tusrajz

21x29 cm

12. Kék-narancs I.

1990

pasztell

30x30 cm

13. Kék-narancs II.

1990

pasztell

30x30 cm

14. Kék-narancs III.

1990

pasztell

30x30 cm

15. Fekete-fehér I.

1992

pasztell

30x30 cm

16. Fekete-fehér II.

1992

pasztell

30x30 cm

17. Fekete-fehér III.

1992

pasztell

30x30 cm

18. Fekete-fehér IV.

1992

pasztell

30x30 cm

19. Fekete-fehér V.

1992

pasztell

30x30 cm

20. Velence

1997

pasztell

50x70 cm

21. Egy nap története I–III.

1997

pasztell

50x70 cm

22. Vasárnap I–III.

1997

pasztell

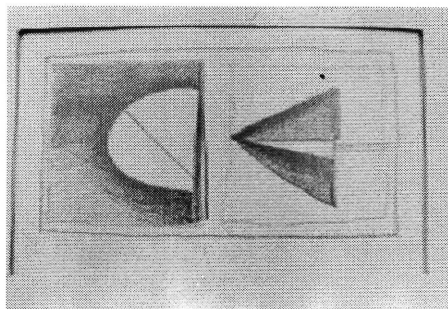
50x70 cm

23. Három jó költő emlékére I–III.

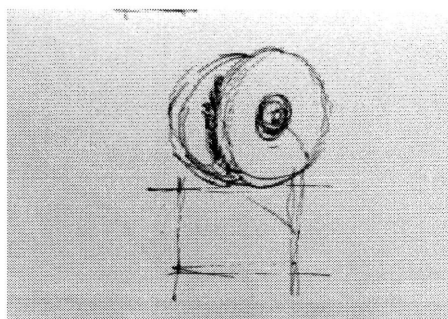
1997

pasztell

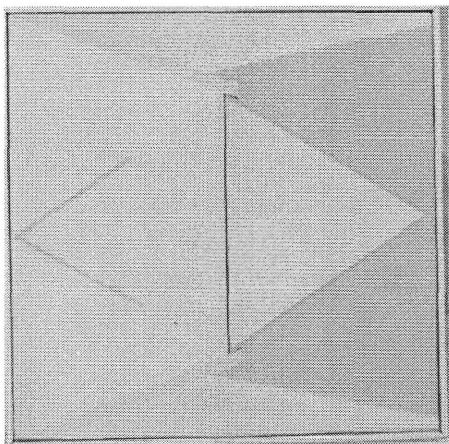
50x50 cm

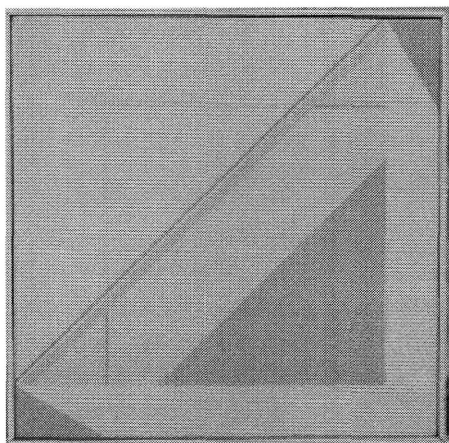
Kat. 8.

Kat. 10.

Kat. 28.

Kat. 29.

24. Angyali üdvözet Zürichben

1997

pasztell

70x100 cm

25. Szféra

1997

pasztell

70x100 cm

26. Rubljov I-IV.

1997

pasztell

70x100 cm

FESTMÉNYEK

27. Apám emlékére

1979

olaj, vászon

100x100 cm

28. Cím nélkül I.

1980

vegyes technika, vászon

40x40 cm

29. Cím nélkül II.

1980

vegyes technika, vászon

40x40 cm

30. Cím nélkül III.

1980

vegyes technika, vászon

40x40 cm

31. Ívek I.

1982

olaj, vászon

40x40 cm

32. Ívek II.

1982

olaj, vászon

40x40 cm

33. Nyár I.

1983

vegyes technika, vászon

40x40 cm

34. Nyár II.

1983

vegyes technika, vászon

40x40 cm

35. Nyár

1983

vegyes technika, vászon

80x80 cm

36. Öröm

1983

olaj, tempera, vászon

60x60 cm

37. Hajnal

1983

vegyes technika

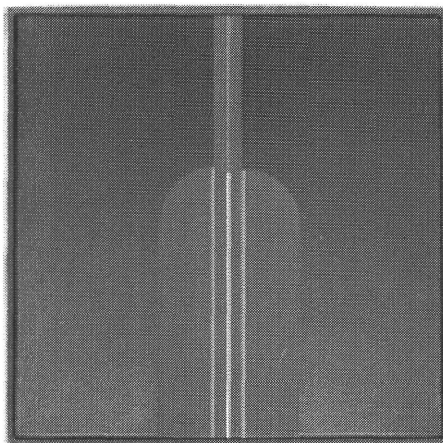
80x80 cm

38. Otthon

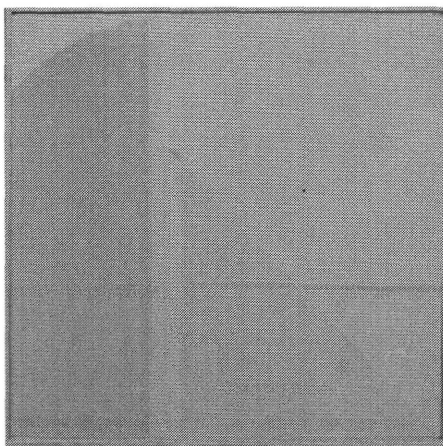
1983

vegyes technika

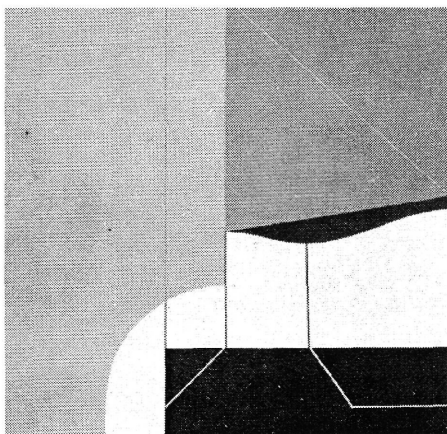
80x80 cm

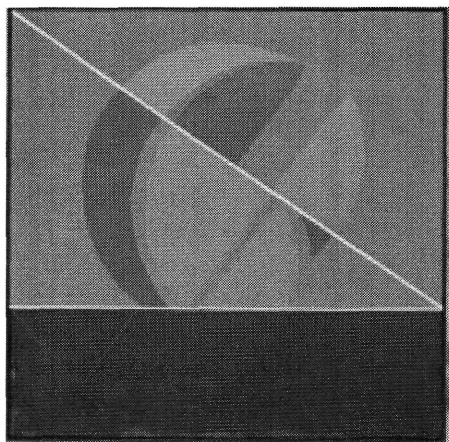
Kat. 31.

Kat. 33.

Kat. 35.

Kat. 36.

39. Cím nélkül

1983

olaj, vászon

100x100 cm

40. N. S. költő emlékére I.

1984

vegyes technika, vászon

40x40 cm

41. N. S. költő emlékére II.

1984

vegyes technika, vászon

40x40 cm

42. Fehérkép

1984

vegyes technika, vászon

40x40 cm

43. A bábuk átváltozása I.

1985

vegyes technika, vászon

60x60 cm

44. A bábuk átváltozása II.

1985

vegyes technika, vászon

60x60 cm

45. A bábuk átváltozása III.

1985

vegyes technika, vászon

60x60 cm

46. Húsvét I.

1985

vegyes technika, vászon

60x70 cm

47. Húsvét II.

1985

vegyes technika, vászon
60x60 cm

48. Húsvét III.

1985

vegyes technika, vászon
60x70 cm

49. Román Táncok I.

1986

olaj, vászon
60x60 cm

50. Román Táncok II.

1986

olaj, vászon
60x60 cm

51. Román Táncok III.

1986

olaj, vászon
60x60 cm

52. Napváltozás I.

1986

vegyes technika, lemez
40x40 cm

53. Napváltozás II.

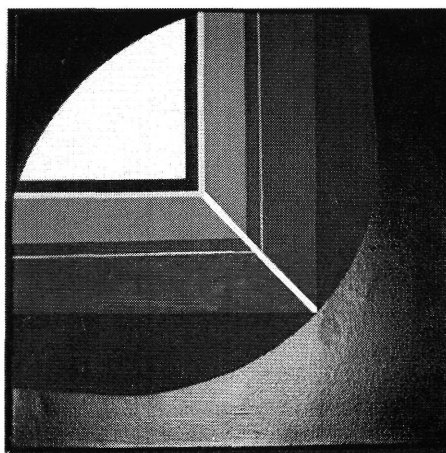
1986

vegyes technika, lemez
40x40 cm

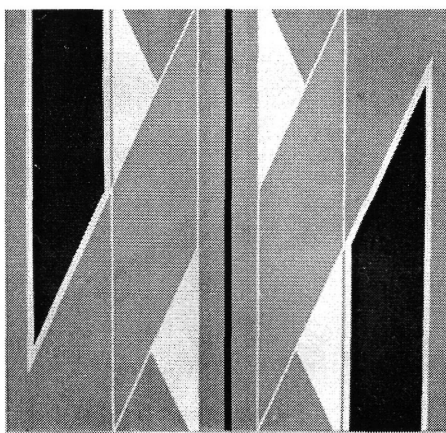
54. Tovatűnő madarak

1987

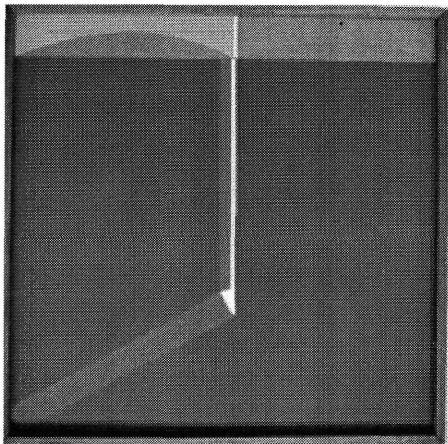
vegyes technika, vászon
130x50 cm

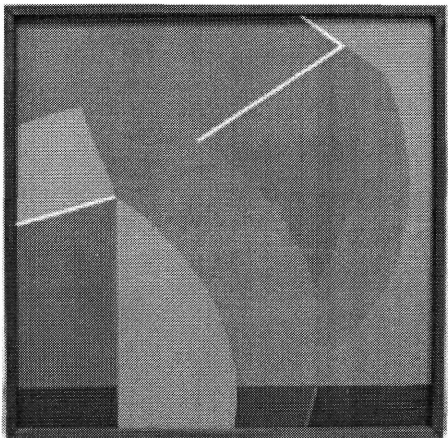
Kat. 40.

Kat. 50.

Kat. 52.

Kat. 53.

55. Június I.

1989

vegyes technika, lemez
40x40 cm

56. Június II.

1989

vegyes technika, lemez
40x40 cm

57. Június III.

1989

vegyes technika, lemez
40x40 cm

58. Június IV.

1989

vegyes technika, lemez
40x40 cm

59. Bartók: Román táncok

1990

olaj, vászon
110x90 cm

60. Halak

1990

vegyes technika
45x120 cm

61. Ikon parafrázis

1991

vegyes technika
100x100 cm

**62. Hol vannak,
akik már nincsenek?**

1994

olaj, vászon
120x90 cm

63. Játék

1994

vegyes technika

110x110 cm

64. Voroneţ

1994

vegyes technika

110x110 cm

65. Táj

1994

vegyes technika

110x110 cm

66. Ünnepe I.

1995

vegyes technika, vászon

80x80 cm

67. Ünnepe II.

1995

vegyes technika, vászon

80x80 cm

68. Ünnepe III.

1995

vegyes technika, vászon

80x80 cm

69. Álom

1996

vegyes technika, vászon

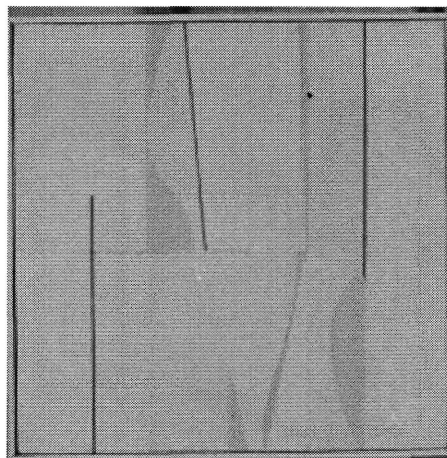
100x100 cm

70. Este Voroneţben I.

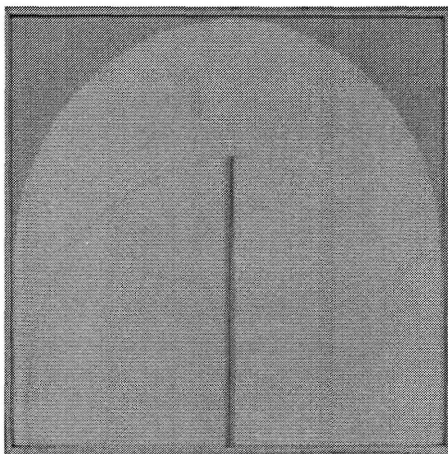
1997

olaj, vászon

60x60 cm

Kat. 55.

Kat. 58.

71. Este Voroneţben II.

1997
olaj, vászon
60x60 cm

72. Öröm

1997
olaj, vászon
100x150 cm

73. Ditzingen és Gyula között

1997
vegyes technika, vászon
100x150 cm

74. Ortodox húsvét I.

1997
vegyes technika, vászon
90x90 cm

75. Ortodox húsvét II.

1997
vegyes technika, vászon
90x100 cm

76. Ortodox húsvét III.

1997
vegyes technika, vászon
90x90 cm

77. Ék

1997
vegyes technika, vászon
100x100 cm

78. Ikon parafrázis

1997
vegyes technika, vászon
100x100 cm

PLASZTIKÁK

79. Zárt forma

1981

diófa

41,5x20x20 cm

80. Nyitott

1982

diófa

65x11x12 cm

81. Csúszó forma

1982

diófa

62x10x10 cm

82. Beszélgetők I.

1982

diófa

45x16x24 cm

83. Beszélgetők II.

1982

diófa

45x16x24 cm

84. Színes plasztika

1982

gyertyán

64x28x5 cm

85. Család

1984

diófa

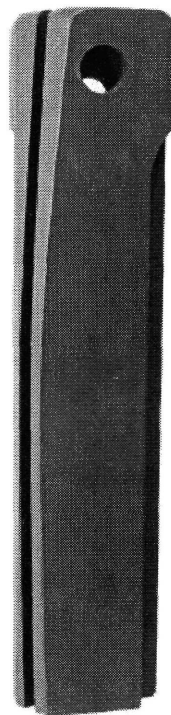
30x30x14 cm

86. Idol

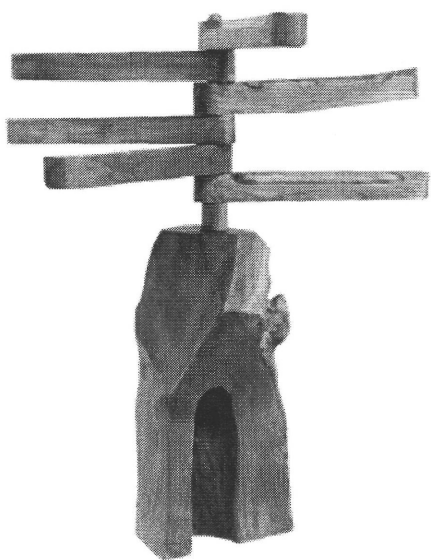
1984

diófa

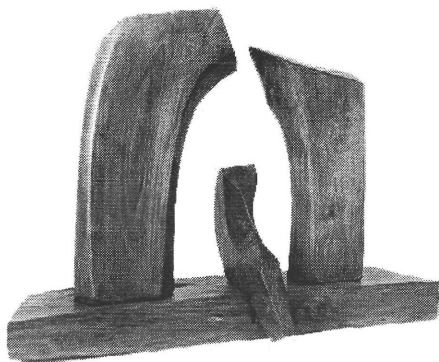
56x10x7 cm

Kat. 86.

Kat. 93.

Kat. 97.

87. Ölelkező

1985

diófa

42x32x32 cm

88. Félbe vágva

1987

diófa

120x56x51 cm

89. Áttört forma

1989

diófa

44x21,5x21,5 cm

90. Kakas

1989

diófa

40x35x15 cm

91. Emlékműterv

1989

diófa

43x42x25 cm

92. Áttört forma

1989

diófa

56x110x12 cm

93. Mese

1990

diófa

90x78x78 cm

94. Szem

1990

cseresznye

26x28x13 cm

95. Ívek

1990

diófa

60x27x7 cm

96. Gömb forma

1990

diófa

30x30x15 cm

97. Emlékműterv I.

1991

diófa

55x51x18 cm

(A tékozló fiú I.)

98. Emlékműterv II.

1991

diófa

56x46x18 cm

(A tékozló fiú II.)

99. Szem II.

1992

cseressznye

70x30x10

100. Madár

1993

cseressznye

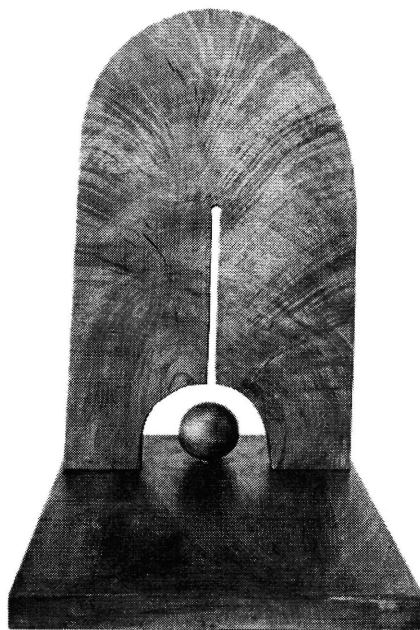
110x20x30

101. Oszlop

1993

cseressznye

60x15x15

Kat. 98.

EGYÉNI KIÁLLÍTÁSOK

- 1968 Szeged, Tanárképző Főiskola
1970 Battonya, Román Klub
1972 Szeged, Újságíró Klub
1974 Szeged, Bartók Béla Művelődési Központ
1975 Békéscsaba, Tizek Klubja
1976 Gyula, Városi Könyvtár Galériája
1983 Szeged, Bartók Béla Művelődési Ház
1984 Dél-alföldi Művészek Kiállítása, Hódmezővásárhely
1985 Szeged, Paletta Galéria
1986 Eger, Ifjúsági Ház
1988 Gyula, Dürer Terem
1990 Békésszentandrás (Lőránt Jánossal)
1990 Gyula, Művelődési Ház (Lőránt Jánossal)
1991 Arad, Art Galéria
1992 Budapest, Román Kultúra Háza
1992 Nagyvárad, Múzeum
1993 Bukarest, Román Külügyminisztérium aulája
1993 Kolozsvár
1994 Békéscsaba, Munkácsy Mihály Múzeum
1994 Zürich, Basler & Hoffmann Galéria (Lőránt Jánossal)
1995 Brassó, Múzeum
1995 Ditzingen, Németország
1995 Szeged, Bartók Béla Művelődési Ház
1996 Gyula, Tourinform Kisgaléria
1997 Budapest, Ozirisz Könyvesház
1997 Szeged, „B” Galéria
1997 Budapest, Béke Szálló
1997 Gyula, Kórház Galéria
1997 Gyula, Dürer Terem
- 1972 Makó, Művésztelep
1973 Bácskatopolyai Művésztelep
1975 Budapest, Eötvös Galéria (Ruzsa Jánossal, Gortka Istvánval)
1983 Nemzeti Galéria, Játékkiállítás, Budapest
1985 Gyula, Dürer Terem (Ruzsa Jánossal, Gortka Istvánval)
1985 Budapest, Bartók Galéria (Kosztai Rozáliával, Székelyhidi Attilával)
1986 Nagybánya, Gyulai Művészek Kiállítása (Katona Lászlóval)
1995 Esztergom, Pasztell Biennálé
1996 Arad, Képzőművészeti Biennálé
1997 Arad, Grafikai Biennálé
1997 Arad, Téli Szalon
1996 Eger, Aquarell Biennálé
1996 Nagybánya, Művésztelep
1970–1997 Békéscsaba, Alföldi Tárlatok
1975–1984 Budapest, Józsefvárosi Galéria
1982–1997 Szeged, Nyári Tárlat
1990–1997 Békéscsaba alkotók kiállításai (Gyula–Békéscsaba–Szlovákia)
1992–1997 Szeged, Táblaképfestészeti Biennálé

